

Milliyet, Türkiye'nin yıllardır tartıştığı türban sorununu Tarhan Erdem'le masaya yatırdı...

Sadece yüzde 5 'türban' diyor...

Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlara göre, başını kapatan kadınların sadece yüzde 5.4'ü kullandığı örtüyü 'türban', yüzde 1.9'u da 'çarşaf' diye tanımlıyor

TÜRBAN DOSYASI - 1

TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

Milliyet için, arkadaşım Adil Gür ile birlikte yürüttüğümüz çalışmada, beklemediğim sonuçlarla karşılaştım. Ben ev dışında başını kapayan kadınların, bulunan sonuçtan (yüzde 64'ten) biraz daha fazla olduğunu sanıyordum. Ancak, araştırma öncesinde ne düşünüyorsak düşünelim, sayıların gerçeğe yakın olup olmadığını tartışmak yerine; onların ne anlama geldiklerini yorumlamalıyız. Kısaca tekrarlayalım; kadınlarımızın yüzde 64'ü, sokağa çıkarken, evinin dışında başını kapamaktadır. Her 100 evin 77'sinde, başını örten bir kadın vardır.

Baş örtme, kadın giyiminin bir parçasıdır. İnsan bedenini, tabii başını da örten giysi tarih içinde tekstil teknolojisine, coğrafyaya, iklime, insanın ekonomik gücüne, inançlarına göre çok değişmiştir. Giysiden ilk beklenen, bedeni dış etkilerden koruması, zaman içinde anlamı değişen çirkinlikleri, mahrem yerleri kapamasıdır.

BAŞÖRTÜSÜ TERCİH EDİLİYOR

Zaman içinde, başın örtülmesi dinsel kurallar içine girmiş, saçın görülmesi haram sayılmıştır. Her giyside olduğu gibi, başörtüsünde de moda "pahalıyı" yaratmıştır. Giysi, giyenin ekonomik durumunu, toplumdaki yerini, mesleğini de gösterir. Çalıştığı yerin - evinin, ahırın, tarlanın, büronun - gereği başörtüsünün işlevini de, cinsini de, bağlama biçimini de belirlemektedir. Araştırma, saydığım değişkenlerin hepsinin bugün de belirleyici olduğunu göstermiştir. Başını kapatanlardan çok azının (Yüzde 5'inin), örtüsüne "Türban" adını verdiği görülüyor. Bence, türbanlılar bu orandan biraz daha fazladır, türban takanların bir kısmı, örtüsünü "Türban" olarak adlandırmamakta, başörtüsü demeyi tercih etmektedir. (TÜRBAN TANIMI NE? BENCE???)

EĞİTİMLİLERDE TÜRBAN

Eğitim düzeyi yükseldikçe başını örtenler arasında türbanlıların oranı artmaktadır. Yalnız eğitim düzeyi değil, ekonomik durum, gelir arttıkça da başını örtenler arasındaki türbanlıların oranı yükselmektedir. Üst gelir dilimindeki muhafazakârlar, başörtüsü yerine türbanı tercih etmektedirler.

Kadınların evli - bekar olmaları, başlarını örtmelerini etkilemekte, bekarlarda başın örtülme oranı düşmektedir. Kadınlarımız ve erkeklerimiz, yakınlarını başlarını örtmeleri için zorladıklarını itiraf etmeseler de, evlilik, başını örtmek için önemli bir aşamadır. Evlilerde yüzde 73 olan "başını kapama" davranışı, bekârlarda yüzde 34'e inmektedir. Sonuç olarak, bu verilerden hareketle, ülkemizde baş örtme eğiliminin gelecek on yıllarda bir hayli azalacağını söyleyebiliriz.

Sonuçlar arasında, gazete yayımcılarının işine yarayacak veriler de var: Ev dışında başını örten kadınlar, örtmeyenlerden daha az gazete okumaktadır. Başını örtenler arasında gazete okuduğunu söyleyenler yüzde 30'un biraz üstündeyken, örtmeyenlerin yüzde 78'i okuduğunu söylemektedir. Gerçekte bu oranı şu şekilde de söyleyebiliriz: Hanımları başını örten evlere, diğerlerine göre daha az gazete girmektedir.

Çok önemli bir veri de DEHAP seçmenleriyle ilgili olanıdır: Bu partiye oy vereceğini söyleyenler arasında, başını örtenler diğer partilerin seçmenlerinden daha yüksek orandadır.

- Başını kapatan kadınların hane halkı ortalama aylık geliri 363 milyon lira
- Başını kapatmayan kadınların hane halkı aylık gelir ortalaması 964 milyon lira

- Başörtülülerin yüzde 23.5'i kendini muhafazakâr diye tanımlıyor
- Eğitim yükseldikçe türban diyenlerin oranı yükseliyor
- Metropollerde 'türban', kırdaki 'yöresel örtü' cevapları genel ortalamanın üzerinde
- En az başörtülü Marmara'da, en fazla ise Güneydoğu'da

Saç saça değil baş başa

Bu topraklarda bütün zamanların en canlı tartışmasını simgeleyen "türban", Fransızca kökenli bir sözcük. Büyük Larousse Sözlüğü, tanımı iki maddede veriyor:

1- Her türden yumuşak kumaştan yapılabilen ve kumaşı büküp saç görünmeyecek biçimde başa dolayarak oluşturulan başlık.

2- Uzun ve geniş bir eşarbi alın, kulaklar ve saçlar görünmeyecek biçimde başa dolayıp omuzlara sarkıtılarak oluşturulan baş tuvaleti.

Başı, saçı göstermeyecek biçimde örten türbanın sözlüklere girmeyen simgesel anlamı, Türkiye'yi "saç saça baş başa" bir kavganın içinde tutuyor. Zihinsel alışkanlar, çözüm arayışlarını engelliyor. Sonuçlarını bugünden başlayarak okuyacağınız türban araştırması, tarafların görüşleri ve çözüm önerilerini içeren bu dizi, Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz'ın açtığı bir tartışma üzerine hazırlandı: Türkiye, türban sorununa çatışma yaratmayacak bir çözüm üretemez mi?

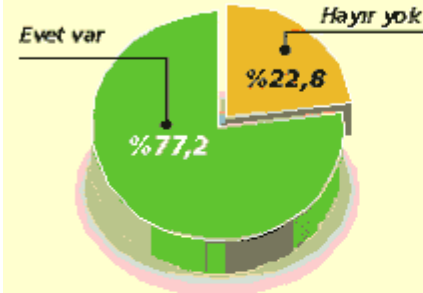
HALK NE DÜŞÜNÜYOR?

Sorular birbirini izledi. Başını örten kadınların oranı ne? Türban sadece bir "özgürlük" sorunu mu? Örtünmeye zorlanan bir çocuk için türbanı savunmak, onun özgürlüğünü savunmak anlamına gelir mi? Memurların türban takması; siyasi, dini, etnik aidiyetlerini belli etmeme ilkesine ters düşer mi? Diğer yandan, kamu hizmeti alanları türban takıp takmamalarına göre ayırmak objektif bir kriter sayılabilir mi? Türban, rejim karşıtlığını mı simgeliyor? Türbana karşı "dayatmacı" tutumdan yakınan İslami kesime mensup başkanların yönetimindeki belediyelere bağlı halka açık yerlerde alkollü içecek satışına yasak getirilmesi de "dayatmacı" bir tutum olarak görülebilir mi? Anayasa Mahkemesi'nin kamuda türbana olanak sağlamayan kararlarına karşı hukuki formüller üretilebilir mi? En önemlisi; halk ne düşünüyor?

Sorular uzuyor. Başörtüsü konusunda Türkiye'nin en büyük kamuoyu araştırmasını yaptıran Milliyet, her biri kendi alanında dünyada saygı gören akademisyenler, kamuda türbanı savunanlar ile karşı çıkanlar ve sorunu kendi hayatlarında yaşayanlara "çözüm önerilerini" sordu. Türkiye'yi, "yurtta sulh..." içinde "otoriter ve geçici olmayan" bir çözüm aramaya... Ülkeyi türban sorunu için "kürkçü dükkânı" olmaktan çıkarmaya... Kendi sorununu "kardeş kardeş" tartışmaya çağırıyoruz. **MİLLİYET**

Türkiye'deki hanelerin %77.2'sinde başını kapatan kadın var

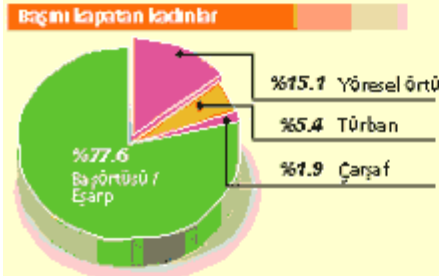
SORU : Bu evde yaşayan, çarşıya, pazara, alışverişe, gezmeye vs. gittiğinde başını kapatan kimse var mı ?

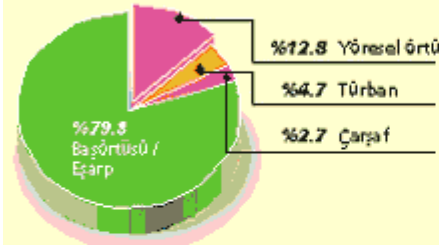
Örtüsünü nasıl tanımlıyor?

SORU : Sizin / eğinizin / annenizin veya büyüğünüzün başını kapatmak için kullandığı örtüyü şunlardan hangisi ile tanımlıyorsunuz ?

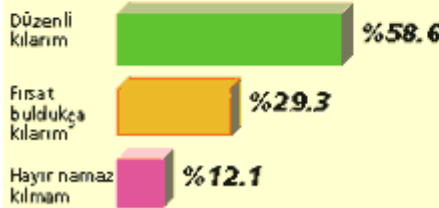
Örtüyü Tüban diye nitelendirenler sadece % 5

Eşi, annesi, kardeşi vs.'nin örtüsü için söylenenler

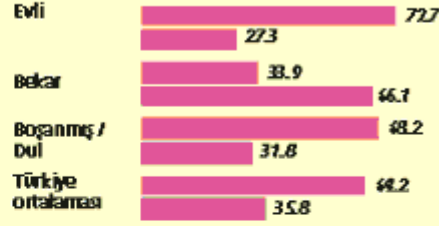

Namaz kılar mı ?

Medeni Durum

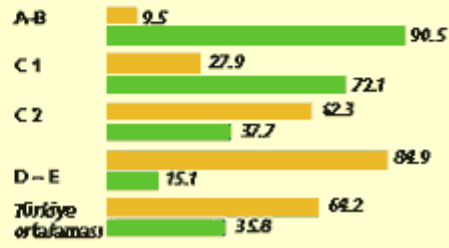
Başını eğimin isteğiyle kapatıyorum demeseler de, evli kadınların başını yüksek oranda kapatması eş isteğini doğruluyor !

Başörtülü Başaçık

Sosyal Statü

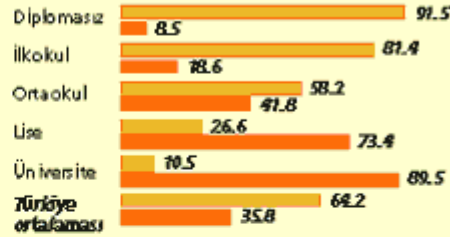
Sosyal statü yükseldikçe kapamayanların oranı hızla yükseliyor !

Başörtülü Başaçık

Eğitim

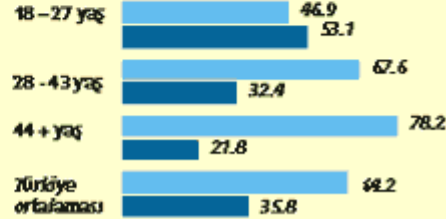
Başörtüsünde eğitim en belirleyici unsur

Başörtülü Başaçık

Yaş

Yaş yükseldikçe başını kapatanların oranı hızla yükseliyor

Başörtülü Başaçık

Siyasi tercihlere göre

3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimlerinde SP – AKP ve DEHAP'a oy verdiğini söyleyen kadın seçmenlerin büyük çoğunluğu başını kapatıyor.

				
	SAADET	AKP	DEHAP	MHP
Başörtüsü	100	94.6	84.8	75.8
Baş açık	0	5.4	15.2	24.2

				
ANAP	DYP	Genç Parti	CHP	Diğer
58.8	55.0	45.0	33.7	66.7
41.2	45.0	55.0	66.3	33.3

'Dayak yedim ama yılmadım'

Baba Edip Doru, bir gün eşi ve kızlarına 'Kapanın' dedi. Hepsi boyun eğdi, 8 yaşındaki Aygül hariç. Okuldan alındı, dayak yedi ama 14'üne geldiğinde istediği oldu!

BELMA AKÇURA

Başına iğneyle tutturulan boyundan büyük eşarby aynada görmeye çalıştığında henüz sekiz yaşındaydı. İstanbul - Balat'ta birlikte büyüdüğü kızlarla artık ip atlayıp saklambaç oynayamayacaktı. Annesi Fatma ve ablaları Lütüfiye, Aynur, Nurcan ve Suna gibi o da tesettüre girince okuldan alındı ve Kuran kursuna gönderildi. O çocukların oyunlarını dışarıdan izleyerek büyürken, bir yandan da babasının karşısına dikilip türban takmak istemediğini söylediği her gün için dayak yedi, cezalandırıldı.

18'İNDE EVLENDİRDİLER

Türbanlı ablalarına ve annesine rağmen babasına karşı verdiği mücadeleyi kazandığında 14 yaşındaydı. Türbanını çıkarmış ve ilk işi dışarıdan ilkokul ve ortaokul diplomalarını almak olmuştı. Liseye hazırlık yaparken 18 yaşında evlendirildi ve bu kez de eşinin isteğiyle yeniden türban takmak zorunda kaldı. Ancak eşi, bir süre sonra kararı kendisine bırakınca bir kez daha türbanı çıkardı. Aygül Hanım şimdi aklını üniversitede okumaya takmış. Üç çocuk annesi güzel bir kadın olarak kendi çocuklarının geleceğini elinde tutmaya çalışıyor...

Babanız neden tesettüre girmenizi istedi?

Babam Edip Doru Iğdır'dan gelip İstanbul'a yerleşen, varlıklı bir adamdı. Otoriter, ama aydıındı. Annemin açık mayolu resimlerini bile biliyorum. 1970'lerin ortası. Bu akımlar yeni yeni başlamış. Bir gün babam eve geldi ve "Hepiniz kapanacaksınız" dedi.

Küçük yaşta türbanlı olmak nasıldı?

Utanırdım... Diğer çocuklara imrenerek büyüdüm. Çünkü onlar çocuk ve çocuk giysileri içinde, ben de çocuğum ama kadın giysileri içinde. Ben önceleri babam gelince kapatıyor, o yokken açıyordum. Babamdan bu yüzden çok dayak yedim. 14 yaşında türbanı çıkarınca gittim ortaokulu dışarıdan bitirdim, liseye gidecekken bebeğim oldu, ama lise diplomasını da alacağım. 50 yaşına da gelsem üniversiteye gitmek istiyorum.

ABLAM BOŞANINCA AÇILDI

Babanızın sonrasındaki tavrı ne oldu?

Babamın tek başını açan, pantolon giyen kızı bendim. Yine de beni çok sevdi. Ablalarım ise onun gözüne girmek için eteğin altına pijama da giyiyorlardı. Lütfiye ve Aynur ablam inanarak giydiklerini söylüyordu, biri vefat etti. Diğerisi ise türbanı çıkardı. Ama babam öldü, kocasından boşandı da öyle türbanı çıkardı. Bunu olgun yaşında, dört çocuk annesi iken yaptı. Mini etekler, şortlar giydi. Şimdi kendi açık ama kızlarının başını kapattırdı. *Oysa siz neden takmak istemediğinizi biliyordunuz.*

Elbette. Evlendiğim zaman da eşim kapanmamı istedi. Eşimi çok seviyorum bu yüzden bir yıl boyunca türban taktım. Oysa sevdiğim insanlara, eşime, babama dürüst olmak istiyorum. Bana hoşlanmadığım bir şeyi yaptırmayın. Bu din ile ilgiliyse bırakın bu konudaki kararı ben kendim vereyim. Kocam iyi bir dini eğitim aldı, bu nedenle türban kararını benim rızama bıraktı. Ben de türbanı çıkardım. Oysa ben itikatli bir kadıyım. Allah'a yürekten inanırım.

ÇARŞAF KRİZİ YAŞADIK

Anneniz karşı çıkmadı mı?

Annem Fatih'te tarikatlar hikâyesi ortaya çıktığı bir dönemde pardösülü gittiği yerden çarşafı döndü. Babam onu görünce "Şahtın şahbaz oldun" diye delirdi. "Üçkağıtçının tekisin" dedi ve çarşafı yırttı attı. Annem de "cehennem ateşinde sonsuza kadar yanarım" diye korkup gitti bir çarşaf daha aldı. O türban için bize yıllarca baskı yapan babam, çarşaf yüzünden annemi yanında gezdirmeydi.

Çevrende örtünenler sadece baskı yüzünden mi örtünüyor?

Ben sanmıyorum ki, birçok genç kız kendi bağımsız iradesiyle kapanmış olsun. Ayrıcalık kazanmak ve tepki için takanlar da, belli ideolojik nedenlerle ya da diniyle bütünleşerek kapananlar da var. Ama bunlar azınlıkta...

En geniş türban araştırması

- MİLLİYET'in, kamuoyu araştırmalarının en güvenilir ismi Tarhan Erdem ve onun başında bulunduğu A & G Araştırma Şirketi'ne yaptırdığı türban araştırması, Türkiye'de bugüne kadar yapılan en kapsamlı ve güvenilir araştırma olma özelliğini taşıyor.
- ARAŞTIRMA 3 - 5 Mayıs 2003 günleri arasında Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde, 38 il ve 128 ilçe ile bunlara bağlı 157 mahalle ve köyde gerçekleştirildi. 18 yaş ve üzeri seçmen nüfusunu temsil eden 927'si kadın toplam 1881 denekle, "hanede yüz yüze görüşme" yöntemiyle yapıldı.
- ÖRNEKLEMİN seçilmesinde çok aşamalı - tabakalı - tesadüfi yöntem, görüşülecek deneklerin belirlenmesinde de cinsiyet ve yaş kotası uygulandı.
- 38 İLDE GERÇEKLEŞTİRİLDİ, ARAŞTIRMA sonuçları gerek sahada, gerekse bilgisayar ortamında çeşitli kontrollere tabi tutularak bulguların tutarlılığı gözlemlendi. Araştırmanın hata payı, artı ve eksi yönde yüzde 2 olarak hesaplandı. Türkiye'nin 7 bölgesinden yapılan araştırmanın yürütüldüğü 38 il şöyle: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Sakarya, Samsun, Sivas, Trabzon, Uşak, Van.

Gönülsüz kapanmak anlamsız

ÖMER ERBİL İstanbul

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Süleyman Uludağ da türban dosyası kapsamında Milliyet'in sorularını yanıtladı.

Diğer dinlerde de tesettür var mı?

Daha önceki semavi dinlerde kadınların başörtüsü takmaları zorunlu idi demek için elde

kesin bir bilgi yoktur. Ancak bize ulaşan tasvir ve heykellerde eskiden beri kadınların başörtüsü taktıklarını görüyoruz. Dindar Hristiyan hanımlar ve rahibeler başlarını örter. Örtünmenin miktarı ve şekli dinden dine değişebilir ama temelde bir örtünme mevcuttur. Örtünmenin şekli ve miktarında bölgelerin, iklimlerin, gelenek ve alışkanlıkların etkisi vardır.

ZORLA YAPTIRMAK YANLIŞ

Kuran'da tesettür nasıl tarif ediliyor?

Hazreti Peygamber'in eşlerine hitap edilirken 'cahiliye döneminde olduğu gibi açılmayınız' (Ahzab 33 / 32,33) buyurmuşlardır. Bu hükmün Hz. Peygamber'in eşleriyle sınırlı olduğu görüşünde olan âlimler vardır. Bu ayette özellikle başörtüsü bahis konusu değildir. Hz. Peygamber İslamı seçen hanımlardan bağlılık sözü alırken Allah'a ortak koşmamayı, adam öldürmemeyi, hırsızlık, zina yapmamayı, iftira atmamayı şart koşardı. (Müslüm, İmaret 88, Hududud 43) İslamda başörtüsünün şart kılındığına, hatta tavsiye edildiğine dair bir kayıt yoktur. Yüce Allah buyuruyor ki: "Mümin kadınlara de ki: gözlerini sakınsınlar, namuslarını korusunlar. Görünen kısmı müstesna olmak üzere ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarına çeksinler." (Nur 24 / 31) Yapsınlar şeklindeki ifadeler uyulması gereken kesin emirler mi? Yoksa uyulması lazım gelen ve ihtiyata da uygun düşen bir takım tavsiyeler midir? İki türlü düşünen de var. Bizim görüşümüz her ikisine de saygı gösterilmesidir. Başörtüsü gönüllü takıldığı zaman dini anlam ifade eder. Baskı ile kadınları örtmenin dini anlamı ve manevi değeri yoktur. Kadınları kapanmaya zorlamakla herhangi bir Müslümanı oruç tutmaya zorlamak aynı. İkisi de yanlış. İnsanları Müslümanlığa bile zorlamayan din nasıl olur da başörtüsü için baskı yapar?

YARIN

- Başını kapatan kadınların gerekçesi nedir? İnançları gereği mi? Gelenek mi? Alışkanlık mı? Eş veya aile büyüklerinin isteğiyle mi kapanıyorlar?
- Türban laiklik karşıtlığının simgesi mi? Eğitim yükseldikçe bu sorunun yanıtı değişiyor mu? AKP'liler ve örtünenler "Türban laiklik karşıtlığının simgesi mi?" sorusuna ne yanıt veriyor?

Yüksek eğitilmiş 'SİMGE' diyor...

Halkın yüzde 22'si türban için 'Laiklik karşıtlığının simgesidir' derken, bu oran yüksek okul mezunlarında yüzde 38'e çıkıyor

TÜRBAN DOSYASI - 2

TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

- Yüzde 19.2 "Türban laiklik karşıtlığının simgesidir" kanısında...
- Örtüsü için türban diyenlerin yüzde 81.8'i "Türban simge değildir" dedi...
- İlkokul mezunlarının sadece yüzde 14.4'ü türbanı simge olarak görüyor.
- Türban, eğitim düzeyi yüksek olanlar için sorun. Düşük olan için değil.
- Gelir düzeyi yükseldikçe, türbanı simge olarak görenlerin oranı artıyor...
- 18-27 yaş arası başı kapalıların yüzde 7.7'si ailesinin isteğiyle örtünmüş...
- Bekârların yüzde 17.1'i ailesinin isteğiyle başını kapattığını söylemektedir.
- Başını kapatanların yüzde 46.5'i "Seçim olsa yine AKP'ye oy veririm" demiştir.
- AKP'ye oy vereceklerin yüzde 88'i türbanı simge görmüyor.
- Eğitimli, çoğunlukla "inançları gereği örtündüklerini" söylüyor.
-

Tepkilerinizi, turban@milliyet.com.tr e-mail adresinden ve 0212-505 69 19 no'lu fakstan bize iletebilirsiniz.

Bilindiği gibi birçok kişi başörtüsünden daha çok, türbandan rahatsızdır. Bunlara göre türban, laikliğe karşı siyasal eğilimde olduğunu göstermek için kullanılmaktadır. Amaç başın örtülmesi değildir, türban takılarak, Cumhuriyet'e karşı çıkılmakta, devrimler törpülenmeye çalışılmaktadır. Türbanlıların hepsini, İslamcılık akımının militanları olarak görenler bile vardır. Onlara göre türban takanların tamamı, rejime karşıdır, bayrak ve işaretleri de türbandır. Türbanlıların siyasal gösteri amacıyla olduklarından şüpheye yer verilmemekte, neredeyse "istisna" olasılığı bile tanınmamaktadır.

Oysa araştırmadan öğrendiğimize göre, halkımızın önemli bir çoğunluğu (cevap vermeyenler dikkate alınmazsa yüzde 78'i), türbanı "laiklik karşıtlığının simgesi" olarak görmemektedir. Bu yüzde 78'in içinde, "türban"ı "başörtüsü" olarak algılayanlar az değildir. Soruyu "türban" yerine "Başörtüsü simge midir?" diye anlayanların "Değildir" demesi doğaldır. Bu yanlış anlamaları çıkarsak bile, halkımızın çoğunluğunun, türbanı siyasal bir simge olarak görmediği, bayrak saymadığı açıktır. Ancak, deneklerin yüzde 22'sinin "Türban laiklik karşıtlığının simgesidir" kanısında olmaları önemlidir. Yüksekokul mezunlarında bu oranın yüzde 38 olduğu göz önüne alınırsa, türban karşıtlarının etki alanlarının genişliği anlaşılır.

AKP'LİLER 'HAYIR' DEDİ

Bir yanda yüzde 78, diğer yanda yüzde 22 olmak üzere türban konusu, belirgin mücadele alanıdır. Bana göre oranlar "yenilgiyi" de, "kazanımı" da göstermediği gibi, "tarafın gücünü" de belirtmemektedir. Bütün bunlar toplumumuzda "türban sorunu" olduğunu göstermektedir. Verilere daha yakından bakarak bir sonuca varmak istiyorum: Başını örten kadınlarda, türbanı simge olarak görmeme oranı yükselmektedir. Türbanı simge olarak görenlerin yarısından çoğu (yüzde 58'i), üniversitelerde türban yasağının devamından yanadır.

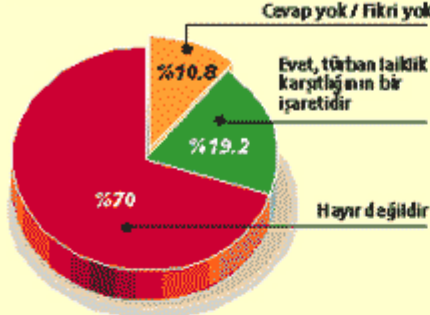
Bugün seçim olsa AKP'ye oy vereceğini söyleyenlerin hemen tamamı (yüzde 88'i), CHP'ye oy vereceğini söyleyenlerin ancak yarıya yakını (yüzde 47.5'i), türbanı laiklik karşıtlığının simgesi olarak görmemektedir.

Kadınlar ve erkekler aynı oranda (yüzde 78) türbanı simge olarak görmemektedirler. Eğitim düzeyi, ailenin geliri yükseldikçe, türbanı simge olarak görenlerin oranı yükselmektedir. Türbanın simge olduğunu söyleyenler; ilkokul mezunlarında yüzde 14.4 iken, yükseköğrenim görmüşler arasında yüzde 38.2'dir. Bu ülkede, türbanı laiklik karşıtlığı olarak gören insanlarla, türbanı bir siyasal akımın eyleminde baskı olarak iletişim aracı olarak kullanan insanlar bir arada yaşamaya devam edeceklerdir. Bunların "inanç" haline dönüşmüş görüşlerini terk etmeleri kısa zamanda olası değildir. Bu nedenle de toplumumuzun, "türban konusuyla yaşamaya" bir süre daha devam edeceğini söyleyebiliriz.

'10-15 YIL DAHA SÜRER'

Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça, türbanı "sorun" yapanların sayısı ve etkileri artacak, ancak çekişmenin sıcaklığı da düşecektir. Bu araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de budur: Türban, bağımsız bir sorun, ya da konu değildir; türban toplumun niteliklerine bağımlı, onlardan beslenip yaşayan bir sorundur. Etkileri azalarak sürecektür türban sorunuyla daha 10-15 yıl birlikte yaşayacağız. Sadece türbanla mı?

SİZCE TÜRBAN LAİKLİK KARŞITLIĞININ SİMGESİ Mİ?

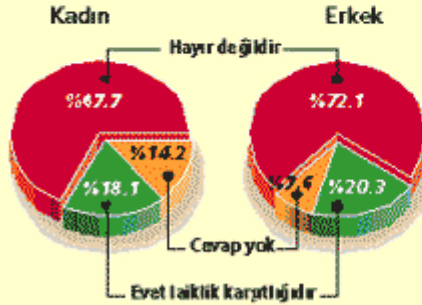

Deneklerin yüzde 70'i "Hayır değil" yanıtını verirken, yüzde 10.8'i bu soruya yanıt vermemiş veya verememiştir.

Bazı demografik verilere göre türban laiklik karşıtlığı mı?

Cinsiyet

Kadınların % 14.2'si bu soruya cevap vermemiş veya verememiştir.

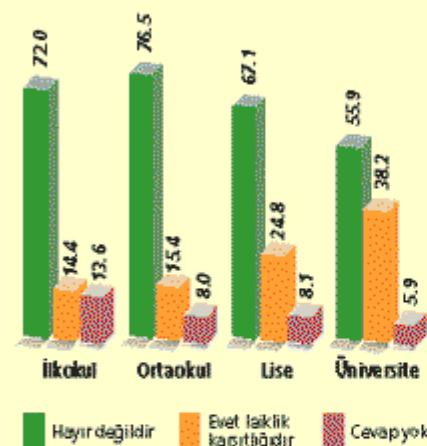

Yaş

	18-27	28-43	44+	TOPLAM
Hayır değildir	74.2	72.5	63.6	70.0
Evet laiklik karşıtlığıdır	15.9	18.7	22.9	19.2
Cevap yok	9.8	8.8	13.5	10.8

Eğitim

Eğitim yükseldikçe evet türban laiklik karşıtlığının simgesidir diyenlerin oranı da yükseliyor.

Eğitim

Eğitim yükseldikçe inancın gereği örtünüyorum diyenlerin oranı da yükselmektedir.

Siyasi Tercihlere göre

AKP'lilerin % 88.3'ü hayır türban laiklik karşıtlığının simgesi değildir demiştir.

	CEVAP YOK	EVET	HAYIR	Toplam
AKP	6.6	5.1	88.3	100
CHP	10.1	42.4	47.5	100
Genç Parti	5.6	23.6	70.8	100
DYP	11.9	20.9	67.2	100
DEHAP/HADEP	28.8	9.1	62.1	100
MHP	9.7	8.1	82.3	100
Sağ Diğer	11.4	15.9	72.7	100
Sol Diğer	0.0	56.5	43.5	100
SAADET	6.7	6.7	86.7	100
C.yok/Bog/H.biri	15.1	26.8	58.1	100
TOPLAM	10.8	19.2	70.0	100

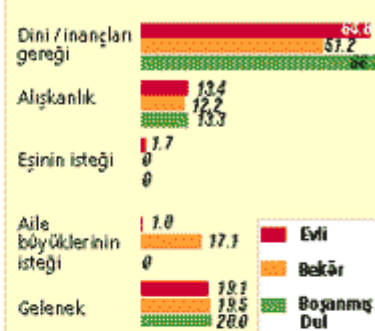
BAŞINIZI KAPATMA GEREKENİZ ŞUNLARDAN HANGİSİDİR ?

Başını kapatan kadınların % 63.4'ü inancın gereği örtündüğünü söylüyor.

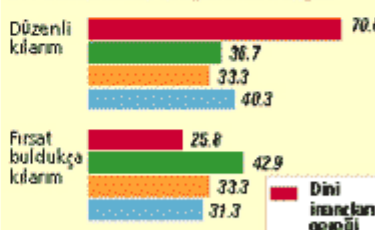
Medeni Durum

Bekâdurm % 17.1'i aile büyüklerinin isteği doğrultusunda da başını kapattığını söylemiştir.

Başını kapatanlar namaz kılıyor mu?

Dini gerekçelerle örtündüğünü söyleyenlerin % 70.1 düzenli namaz kıldığını ifade etmiştir.

'Bir yanda okul, bir yanda inanç'

İsteyerek kapandıklarını söyleyen üniversiteli kızlar, "Okul ve inançlarımız arasında tercih yapmak zorundayız" diyor

BELMA AKÇURA

Habibe, Sibel, Gülay, Sunay, Meryem, Hatice... İstanbul, Marmara, Boğaziçi üniversitelerine başörtüsüyle girdilerse de onlar düzen bozmak, işlediği suçtan nedamet duymamak gibi maddelerden okullarından ya uzaklaştırıldı, kayıtları silindi ya da devamsızlık gerekçesiyle atıldılar... Onlar da başörtüsü yasağının keyfi ve yoruma dayalı bir uygulamadan kaynaklandığı gerekçesiyle 'Başörtüsüne Özgürlük Girişimi' adı altında toplanarak haklarının peşine düştü. Türban değil, başörtüsü taktıklarını, bu kararı aile baskısıyla değil, kendi özgür iradeleriyle vermiş olduklarını söyleyen türbanlı öğrenciler, sorunlarını ve isteklerini Milliyet'e anlattı... İşte 'başörtülü' öğrencilerin görüşleri:

- Başörtüsü yasağı nedeniyle din ve vicdan özgürlüğü ile eğitim hakkı arasında tercih yapmak zorunda bırakıyoruz.
- Başörtüsü yasağı, uygulaması güdük, muhafazakâr ve tutucu bir modernleşme politikasının, modernleşmeyi balolarla, frak giymekle, vals yapmakla özdeş gören şekilci bir anlayışın ürünü.
- Başörtüsü bahane gösterilerek kadınların eğitim alma, çalışma ve hatta belli sosyal organizasyonlara katılma hakları ellerinden alınmakta, kadınlar kamusal alanın dışına itilmektedir.

'YASAK KALDIRILMALI'

- Çatışma, bu yasağı uygulayanlar ve savunanlar tarafından çıkarılmaktadır.
- Kadınların sosyal hayatın içerisinde yer alması gerektiğini savunan devlet, kadınların eğitim hakkını engellememelidir.
- Yasağın ortadan kaldırılması ve üniversitelerin yeniden yapılandırılması için çok önemli gördüğümüz YÖK değişikliğinde de bu meselenin birinci plana alınması gerekmektedir.
- Bu çerçevede tasarıya "öğrencilerin her ne surette olursa olsun eğitim haklarından yoksun bırakılamayacağı" şeklinde bir hüküm eklenebilir.

Mezun olamadan uzaklaştırılıyor

- GÜLAY TEKELİ: Özel Fatih Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde okurken 'düzen bozmak' gerekçesiyle uzaklaştırıldım. Davam AİHM'de. Babamın üniversiteye verdiği 10 bin doları alıp babama iade etmek istiyorum. Benim ise bölüm kapatıldığı için geri dönebileceğim bir okulum artık yok!...
- HABİBE USTACIK: Üniversite sınavına başörtüsüyle girdim ve Boğaziçi Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü'nde okumaya hak kazandım. 3.5 sene örtüm yüzünden ciddi bir sıkıntı çekmeksizin devam edebildiysem de bir senedir okula alınmıyorum. Bu durum bende ruhsal bir çöküntü yarattı.
- SİBEL CANTEMİR: Lise 2'de başımı kapatınca liseyi dışarıdan bitirdim. Üniversite sınavına başörtüsüyle girdim. Nevşehir'de il birincisi olarak Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandım ama son sene uzaklaştırılma cezası aldım.

'Kapatılmak aşağılayıcı bir durum'

İSTANBUL Milliyet

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) Başkanı Prof. Dr. Türkan Saylan, kız çocukları ve kadınların, erkekleri tahrik ediyor gerekçesiyle kapatılmasını, son derece aşağılayıcı ve insan haklarına aykırı bulduğunu söyledi. Çağdaşlaşmayı hedef almış ulusların, insan yapısı yasalarla yönetildiğini anlatan Saylan, "Aksi beklentileri olanlar, yani şeriatın hâkim olması için çalışanlar, ne acıdır ki, yine kadın ve kızları türbanlayarak, örterek, kendilerine, etkileyici bir simge yaratmış ve bu masum insanları da militan haline getirmişlerdir. (Devlet büyüklerimiz (!) uygar giysileri ve kıyafetleri kendilerine uygun görüyor, oysa kız ve eşlerini örterek tabanlarına ya da gizli açık, emellerine selam çakıyorlar, dürüstlük bu mu?)" dedi.

FERACEDEN EŞARBA...

"Siyasal İslamın ne denli tehlikeli olduğu çok açık örnekleriyle belirmiştir ve ülkeler kendi rejimlerini, demokrasilerini yasalarla koruma durumundadırlar" diyen Saylan, şöyle devam etti: "Cumhuriyet döneminde yasal haklarını alan, erkekle eşitlenen, okuyabilen kadın, kendi kıyafet devrimini yapmıştır. Feraceden, yaşmaktan, çarşıftan, eşarba geçmiş, onu da atmıştır. Kırsal kadın tülbentle başını örter, güneşten, tozdan korunur. Geleneksel eşarplı, tülbentli ev kadınları, kız çocuklarını okula gönderirken, saçlarını tarar, örerler. Yakın yıllara kadar okuyan, resmi dairelerde çalışan kızlar, kadınlar asla örtünmezlerdi."

YEŞİL KUŞAK TEORİSİ

Aynı şekilde hiçbir yöneticinin de örtülü eşi - kızı olmadığını hatırlatan Saylan, sözlerini noktalarken şunları söyledi: "1980'lerden sonra, yeşil kuşak teorisiyle, imam hatiplere, hiçbir mantığı olmadan kızların alınmasıyla siyasal İslam çok önemli bir kale aldı ve kadınların örtünmesi konusunu dayatarak, hem din hem de kadın sömürsünü başlattı. Hem de din -siyaset - ticaret üçgeni yer altından yer üstüne çıktı."

AFP, araştırmamızı dünyaya duyurdu...

DIŞ HABERLER SERVİSİ

Tarhan Erdem'in Milliyet için yaptığı türban araştırması, Fransa Basın Ajansı (AFP) tarafından haber yapılarak dünyaya duyuruldu. Araştırmada elde edilen verileri dün geçtiği haberinde yayımlayan AFP, "Müslüman nüfusun çoğunlukta bulunduğu ancak laikliğe sıkı sıkıya bağlı olan bu ülkede, 10 kadından altısı başörtüsü takıyor" ifadelerini kullandı. Türkiye'de devlet daireleriyle okullarda başörtüsünün yasak olduğunu hatırlatan haberde, "İslami tarzdaki başörtüsünün, Türkiye'deki laik elit kitle tarafından, siyasi İslama verilen desteğin beyanı" olarak görüldüğü ifade edildi.

YARIN

- Devletin zirvesinde yapılan resmi tören ve davetlere devlet büyüklerinin eşleri türbanlı olarak katılabilir mi? Eğitime, yaşa, sosyal statüye, bölgeye, siyasi tercihe, kır ve şehre göre yanıtlar nasıl değişiyor?
- Resmi törenlerin kurallarına uyulmalı mı? Bazı devlet büyükleri tartışılacağını bile bile eşlerini bu törenlere götürerek aslında rejimi zorluyorlar mı?

Resmi törende türban çıkmazı

Araştırmaya katılanların yüzde 56'sı, türbanlı eşlerin resmi törenlere katılmasını 'doğru', yüzde 44'ü ise 'yanlış' buluyor

TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

- Üniversite mezunlarının yüzde 75.5'i resmi törenlerde türbanı yanlış buluyor.
- Büyük şehirlerden kıra doğru gidildikçe doğru bulanlar artıyor. (yüzde 46.7'den 60.4'e)
- Ege'dekilerin yüzde 62.8'i, Marmara'da yaşayanların yüzde 51.6'sı yanlış buldu.
- 'Örtüm türban' diyenlerin yüzde 84.2'si doğru bulduğunu belirtti.
- "Protokol kuralları var. Uymayan gelmemeli" fikrini deneklerin yüzde 57.2'si onayladı.
- 'Bazı siyasiler kapalı eşlerini törenlere getirip rejimi zorluyor' fikrine deneklerin yüzde 54.6'sı karşı çıktı.
- Eğitim yükseldikçe "Rejimi zorluyorlar" diyenlerin oranı hızla arttı.
- Hanesinde kapalı biri olanların yüzde 62.1'i bu fikre katılmadı.

Tepkilerinizi, turban@milliyet.com.tr e-mail adresinden ve 0212-505 69 19 no'lu fakstan bize iletebilirsiniz.

Meclis Başkanı Bülent Arınç'ın, önce Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'i yurtdışına türbanlı eşiyle birlikte uğurlaması, sonra 23 Nisan resepsiyonuna eşinin katılması ihtimali, Ankara'da tartışma çıkarmıştı: Devlet büyükleri törenlere, türbanlı eşleriyle katılabilirler miydi?

Bu tartışmayı halk nasıl karşılıyordu, katılmayı doğru buluyor muydu? Meclis Başkanı ve bakanlar rejimi zorluyorlar mıydı? Kamu hizmetinde türbanın yeri var mıydı? Kurallar ve kararlar, kamu hizmeti verenlerle alanlar arasında fark yok muydu? Bu sorulara cevap aranan son araştırmada öğretici veriler çıkmıştır.

YANITLAR YARI YARIYA

Deneklerin yarıdan biraz fazlası (yüzde 56'sı), resmi tören ve davetlere, devlet büyüklerinin eşlerinin türbanlı katılmalarını "doğru", diğerleri (yüzde 44'ü) "yanlış" bulmaktadır.

Devlet adamlarının törenlere türbanlı eşlerini getirerek rejimi zorladıkları fikrine katılan ve katılmayanların oranı da, yukardaki oranlara yakındır.

Ancak, "Resmi törenlerin kurallarına uyulmalıdır, bu kurallara uymayanlar törenlere katılmalıdır" görüşünü uygun görenlerin oranı, türbanlı eşlerin törenlere getirilmesi sorularına verilen yanıtlarla çelişmektedir. Bu kez deneklerin yarıdan biraz fazlası (yüzde 57.2'si) "Tören protokolüne uyulmalıdır" görüşündedir. Deneklerin hepsi, ilk iki soruyla tutarlı cevap verselerdi, yüzde 57.2 oranı, yüzde 45'e yakın olmalıydı. Bu tutarsızlığın nedeni sanıyorum, algılama farklılığı ve anlayış eksikliğidir.

EĞİTİM BELİRLEYİCİ UNSUR

Eğitim ve gelir durumu, bu sorularda da belirleyicidir. Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça, resmi törenlere türbanlı eşlerin katılmasını yanlış bulanlar hızla artmaktadır. Bu oran ilkokul mezunlarında 32 iken, yüksek eğitimlilerde yüzde 75'tir.

Başını örten kadınların yüzde 63'ü türbanlı eşlerin resmi törenlere katılmasını onaylamaktadır. Başını örten bir kadın olmayan hanelerde (yüzde 28) oturan deneklerin yüzde 85'i, türbanlı eşlerin törenlere katılmasına karşıdır.

"Türban laiklik karşıtlığının simgesi mi?" sorusuna verilen cevaplar, gazetemizin dünkü sayısında yayımlanmıştı. Türbanı simge olarak görmeyenlerin yüzde 68'i, türbanı simge olarak değerlendirenlerin ise sadece yüzde 16'sı türbanlı eşlerin törenlere katılmasını doğru bulmaktadır.

Siyasal tercihe göre ayırım yapıldığında, AKP ve DEHAP eğilimlilerin yüzde 84'ü, CHP'lilerin yüzde 11'i, GP'lilerin yüzde 45'i, MHP'nin yüzde 67'si; devlet görevlilerinin türbanlı eşlerinin resmi törenlere getirilmesini doğru bulmaktadır.

Siyasal eğilimlere göre veriler, türban konusunda partilerin tercih yapmalarının ne

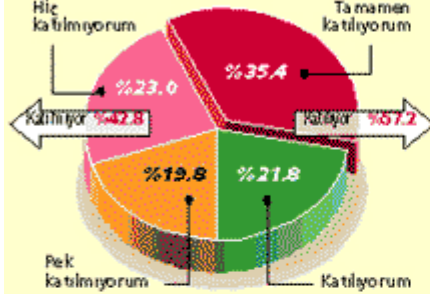
kadar zor olduğunu göstermektedir. Bu oranlara göre partilerin hepsi, oylarını artırmak için, türban konusunda bugünkü politikalarını, her biri farklı nedenler ve farklı yönde "değiştirmek" durumundadırlar.

DAR ALANDA POLİTİKA

Örneğin AKP, türban konusunda partinin bugünkü politikasıyla uyum içinde olanların oylarını - tamamını değilse de yakınını - almaktadır. Oyunu artırması için, vizyonunu genişletmek durumundadır. Politikasını değiştirdiğinde, esas kitlesinden oy kaybetmez mi? CHP bakımından da durum farklı değildir.Türban bakımından oy artırmak için, partilerin hareket alanlarının çok geniş olmadığı anlaşılmaktadır.

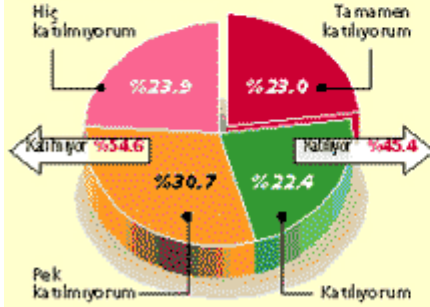
RESMİ TÖRENLERİN KURALLARINA UYULMALI MI?

"Burası Müslüman bir ülke ancak, resmi protokollerin de kendine özgü birtakım kuralları ve gelenekleri var. Buna uymayan o törenlerde bulunmamalıdır" görüşüne katılıyor musunuz?

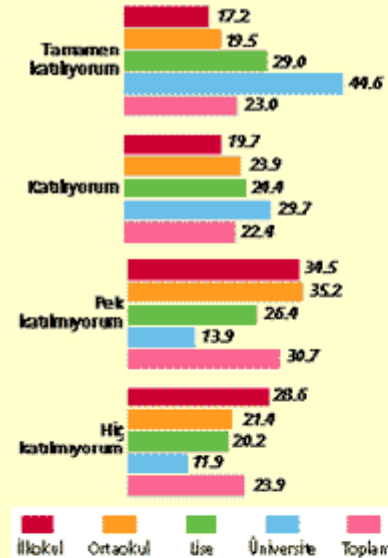

BİLEREK VE İSTERYEREK REJİMİ Mİ ZORLUYORLAR?

"Bazı devlet adamları tartışılacağına bile bile eserini bu törenlere götürerek rejimi zorluyorlar" görüşüne katılıyor musunuz?

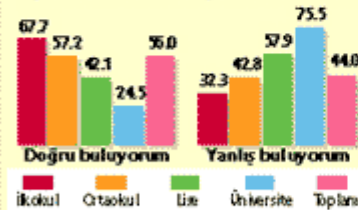

► Eğitim düzeyi yükseldikçe "Evet rejimi zorluyorlar" diyenlerin oranı hızla yükseliyor.

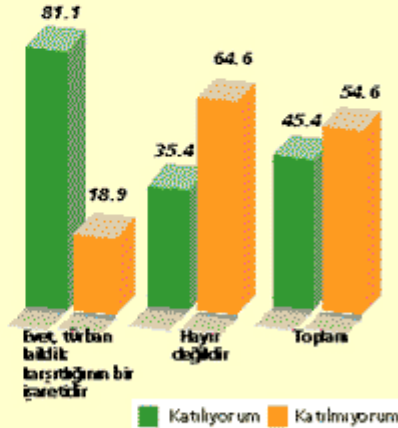
► AKP'ilerin % 76.6'sı, bu görüşe katılmadığını ifade etmiştir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe "Resmi tören e türbanla katılmayı yanlış buluyorum" diyenlerin oranı hızla yükselmektedir.

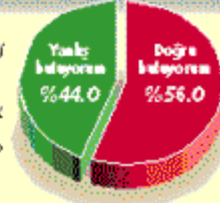
	Tanınan katılıyor	Katılıyor	Pek katılmıyor	Hiç katılmıyor
AKP	7,7	15,7	41,5	35,1
CHP	41,2	28,1	22,2	8,5
Genç Parti	25,0	28,4	30,7	15,9
DYP	33,8	20,0	23,1	23,1
MHP	18,6	18,6	35,6	27,1
DEHAP/HADEP	12,5	30,4	32,1	25,0
Sağ Döğ	13,6	22,7	34,1	29,5
Sol Döğ	56,5	21,7	8,7	13,0
SAADET	13,3	6,7	33,3	46,7
Cyok/Bog/H.biri	32,6	27,0	22,3	18,1
TOPLAM	23,0	22,4	30,7	23,9

► Türbanı laiklik karşıtı olarak görenlerin % 81.11 "Katılıyorum, rejimi zorluyorlar" derken, "Laiklik karşıtı değil" diyenlerin % 35.81, katılmadığını söylemiştir.

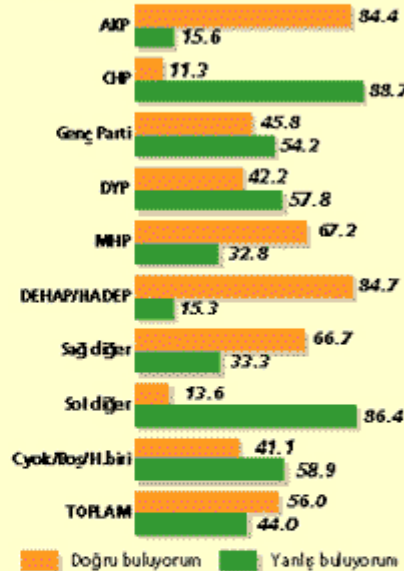
DEVLETİN ZİRVESİNDEKİ TÜRBAN KRİZİ

SORU: Devletin zirvesinde yapılan resmi tören ve davetlere devlet büyüklerinin eserlerinin türbanla olarak katılmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Siyasi terahe göre

► AKP ve DEHAP seçmeni devletin zirvesinde yapılan resmi tören ve davetlere devlet büyüklerinin eserlerinin türbanla olarak katılmalarını en fazla doğru bulan kitle.

► Devlet dairelerinde çalışan kadınların baş açılmaları "diyenlerin % 88.7'si resmi tören ve davetlere devlet büyüklerinin eserlerinin türbanla katılmalarını yanlış bulduğunu

'Başörtüsü emir değil, öğüttür!..'

Prof. Bilgin, bu sözlerini Yasin Suresi'yle destekliyor: "Allah'ın emirleri, dünyanın ve kâinatın düzeni, varlıkların varoluş kurallarıdır. Gerisi Allah'ın kullarına öğütleridir"

ÖMER ERBİL

Başı açık olarak eğitim veren, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi İlahiyatçı Prof. Dr. Beyza Bilgin, türbanla ilgili sorularımızı yanıtladı:

İslam dininde türbanın yeri nedir?

İslamda türbanın yeri Nur Suresi 31'inci ayettedir. Bu ayette Hz. Peygamber'e, mümin kadınlara başörtülerini dekolterleri üzerine örtmelerini, kendiliğinden görünen kısmın dışında, ziynetlerini aileden olan erkeklerin dışındaki erkeklerin yanında açmamalarını söylemesi istenmiştir. Daha sonra devrin hukukçuları aile içi ve toplumsal yaşamı düzenleyici kuralları koyarken, bu ayeti, saçın bir telinin bile, değil aileden olmayan erkekler, aileden olan mesela kayınpederlerin yanında bile göstermemek gerektiği şeklinde yorumlamıştır. Devrin özelliği, toplumsal veya aile ile ilgili her kuralın mutlaka din ile bağlanmasıdır. Din ile bağlanmadıkça insanların bu kurallara uymayacağı varsayılmıştır.

'KIYAFET CEMAAT İÇİNDİR'

Birçok kişiye göre, başörtüsü Allah'ın emridir. "Allah'ın emri" tabiri, Allah'ın öğüdünün emir telakki edilmesinden doğuyorsa, buna saygı duyulur. Başörtüsü böyle sunulduğu zaman tepkiyle karşılanmayacaktır. Fakat bu bir emir seviyesinde, zamanüstü bağlayıcılıkta sunuldukça tepki devam edecektir. Allah'ın emirleri, başkası tarafından değiştirilemez, başka türlü yapılamaz olan kanunlarıdır. Yasin Suresi'nin son ayetinde bu hakikat şöyle bildirilmiştir: Allah bir şeyin olmasını istedi mi, ona 'ol' emrini verir ve o şey olur! Allah'ın emirleri, dünyanın ve kâinatın düzeni, varlıkların varoluş kurallarıdır. Gerisi, Allah'ın kullarına emirleri değil öğütleridir.

Başı açık bir insanın ibadetinde sınırlamalar var mı?

Başı açık insan kadın - erkek herkes, her yerde, her zaman ibadet edebilir. Allah'la kulun arasına hiçbir engel giremez, Allah'ına ibadet eden kula kimse kayıt ve şart koyamaz, kıyafet cemaat içindir. Cemaate katılan kimse, cemaati incitmeyecek bir şekilde görünür.

Türban siyasi simge mi?

Zaman zaman bizzat türbanlıların ifadelerinden bunu islamın simgesi olarak kabul ettiklerini duymuşumdur. "Hocam, herkesin hangi milletten ve hangi dinden olduğunun belli olması gerekmez mi?" derler. Örtünenlerin arasında bunların nispeti nedir, bunu bilemiyorum.

Türbanın rejimin tehdidi olarak görülmesini nasıl karşılıyorsunuz?

Egemenlik kavgası olarak karşılıyorum, bu kavga henüz sona ermemiştir. Din derslerinin okullarda okutulması konusu da aynı şekilde rejimin tehdidi olarak görülmüştü başlangıçta, artık bu bitti.

Devlet dairesinde türban takılabilir mi?

Tabii ki takılabilir. Ancak biz, bir yandan türban takanların, diğer yandan taktırmak istemeyenlerin inatlaşmasını karşılıklı egemenlik meselesi yapmış olduğumuz için, artık bunun cevabını ilahiyatçı değil, siyasetçiler tartışmalı.

Kıyafet özgürlüğü olmalı mıdır?

Örf, âdet ve ananeleri, hayâ ve edep duygularını rahatsız etmeyecek bir kıyafet özgürlüğüne taraftarım. Ancak bizde tartışmaları bırakın, normal konuşmalarda bile, başörtüsü kadınlar için islamın birinci şartı gibi kabul ettirilmektedir.

'BİZDE DURUM AÇIK DEĞİL'

Başörtüsü yasağı özgürlüğe müdahale mi?

Haklı bir gerekçeye dayanmadığı müddetçe bütün yasaklar özgürlüğe müdahaledir. Yurdumuzda durum çok açık değil. Eğer türbanı bir siyasi simge diye düşünürsek, yasak kararının bir dereceye kadar haklı gerekçesi varsayılabilir. Bir süredir durum o hali almıştır ki, bir kesim tarafından baş örtmeyenler İslam dışı, diğer bir kesim tarafından baş örtenler fundamentalist sayılabilmektedir.

'Biliyorum, günah ama ne yapayım?'

Yedi yıldır kapalı olduğunu, 6 yıldır da pantolon ve sandalet giydiğini anlatan Sarıboğa, "Böyle çok rahatım. Rabbim inşallah affeder bizi" diyor

AYÇA ATAY

Çamlıca tepesinin rüzgârlı bayırında rastladık ona. Güzelliği ta uzaktan dikkatimizi çekmişti. Zarif yüz hatlarını, kıvamında bir makyajla ortaya çıkarmıştı. Üzerinde şık bir pantolon vardı, ayağındaysa sandaletler. Başını "modern" tarzda bağlamıştı. Yanına gidip tanıştık. Adının Zehra Sarıboğa olduğunu söyledi...

Çok şıksınız. Bu yeni bir akım mı?

Bunu moda olarak algılamıyorum. Çünkü senelerdir böyle giyiniyorum.

ARAPÇA HOCASI OLACAK

Nasıl yadırganıyordunuz?

"Kapalısın, türbanlısın, neden pantolon giyiyorsun?" tarzında eleştiriler alıyorum. Rüzgâr çıkınca etek uçuşuyor, yapışıyor, insanın bütün hatları görünüyor. Pantolon çok daha rahat geliyor, üstelik kapanması gereken yerler de kapanmış. Çok da rahatım bu şekilde.

Ne kadar zamandır kapalısınız?

Yedi yıldır.

Çalışıyor musunuz?

Başlayacağım. Arapça hocalığı yapacağım.

Tesettür modası çeşitleniyor. Modernleşiyor mu?

Kimi insanlar modernleşiyor. Ben bu şekilde çok rahatım. Altı senedir bu tarzda giyiniyorum. Aslında günah olduğunu da biliyorum bu tarzda giyinmenin. Bildiğim halde bana çok rahat geliyor.

'MODAYI BEN BAŞLATTIM'

"Yani günah ama yapıyorum" diyorsunuz.

Sonuçta ben ne kadar helal de desem, değil. Sizin de gördüğünüz gibi bazı hatlar görünüyor. (Ayağı çorapsız, sandalet giymiş) Ama elimden bu kadarı geliyor. Rabbim de inşallah affeder bizi. Ama kimi insanlar gerçekten yadırgıyor. "Kadın pantolon giyemez. Peygamber efendimiz lanetlemiş" gibi laflar ediyorlar. Bence bu yanlış. Kendi düşüncelerine kalmış bir şey. Ben bu şekilde rahatsam, bu şekilde devam ederim. Ama bir özentisi ya da moda olduğu için değil. Eğer modaysa modayı ben başlattım diyebilirim.

Kimi insanlar, çarşaflılar var, pardösülüler var. Bizi, dini yanlış yayıyoruz gibi görüyorlar. Ama Allah bunu bizim içimize vermiş. Giyimle ilgisi yok bence.

AKP dönemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence çok güzel. İnsanlar bu kadar sene bir şeyleri batırdılar. Batırdıktan sonra, Tayyip Erdoğan'ın bir anda her şeyi değiştirmesini bekliyorlar. Bu zaman alır. Ayrıca Tayyip Bey'le görüştük. Mükemmel bir insan.

Araştırmanın künyesi

ARAŞTIRMA, 3 - 5 Mayıs 2003 günleri arasında Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde, 38 il ve 128 ilçe ve bunlara bağlı 157 mahalle ve köyde, 18 yaş üstü seçmen nüfusunu temsil eden 927'si kadın, toplam 1881 denekle, hanede yüz yüze görüşme metoduyla gerçekleştirildi. Araştırmanın hata payı, güven sınırları içinde eksi, artı yüzde 2'dir...

YARIN

- Üniversitelerde türban yasağı kaldırılmalı mı? Cinsiyete, yaşa, eğitime, siyasi tercihe göre bu konudaki yanıtlar nasıl değişiyor?
- Devlet dairelerinde çalışan kadınlar başını örtebilmeli mi? 'Üniversitede türban yasağı kalkmalı' diyenler, bu soruya ne yanıt verdi? Devlet dairelerinde türban yasağını en çok savunanlar, hangi siyasi partilere yakın?

'Yasak kalkmalı' diyenler yüzde 75

Üniversite öğrencisi kadınların yüzde 51.6'sı türban yasağını savunuyor... Baş örtülü kadınların yüzde 88'i yasağın kaldırılması gerektiğini söylüyor.

TÜRBAN DOSYASI - 4
TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

11 18-27 yaş grubundakiler, üniversitede türban yasağının kaldırılması gerektiğini en fazla savunan grup oldu.

11 Eğitim düzeyi yükseldikçe türban yasağının kalkmaması gerektiğini söyleyenlerin oranında artış görüldü.

11 BBP'lilerin ve SP'lilerin yüzde 100'ü, AKP'lilerin yüzde 93'ü, MHP'lilerin yüzde 87'si 'Türban yasağı kalkmalı' dedi.

11 CHP, DSP ve YTP seçmeninin büyük çoğunluğu, "devlet dairelerinde türban yasağı olması gerektiğini" belirtti.

11 'Üniversitede türban yasağı kaldırılmalı' diyenlerin yüzde 21.5'i 'Devlet dairelerinde türban olmasın' dedi.

11 Deneklerin yüzde 62.6'sı devlet dairelerinde çalışan kadınların isterlerse başlarını örtebilmesi gerektiğini söyledi.

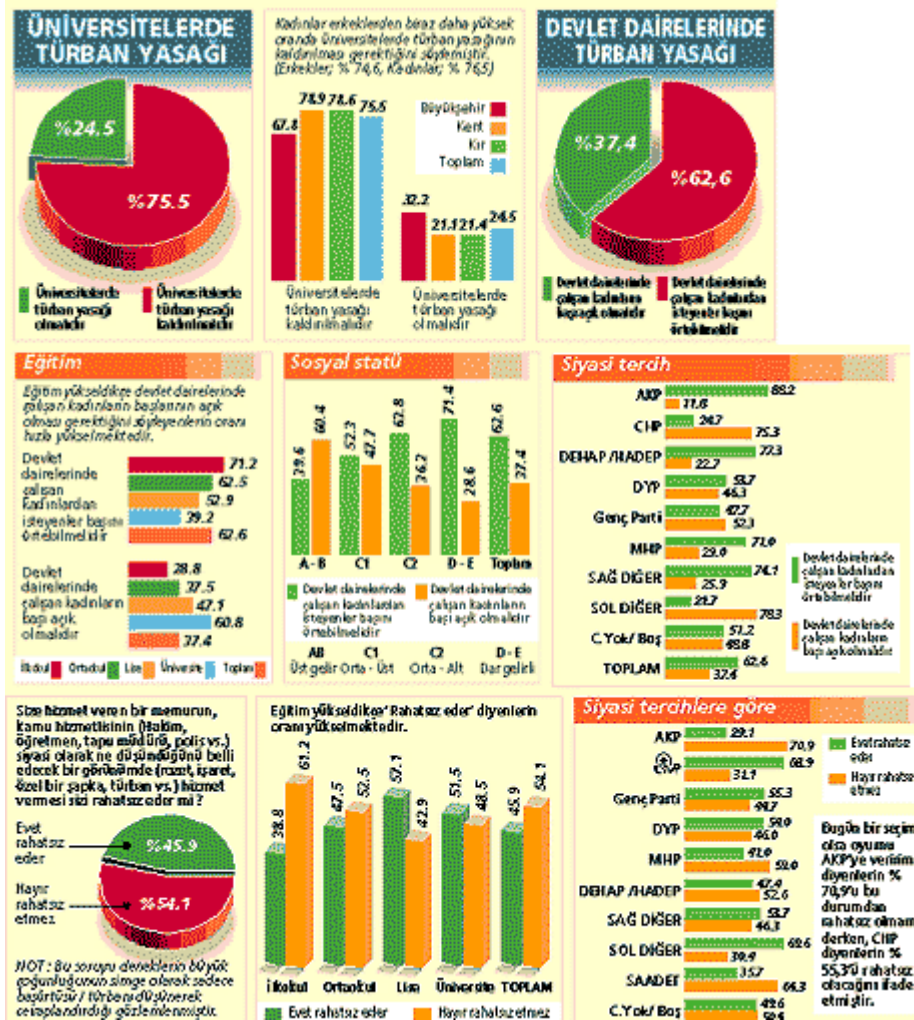

Tepkilerinizi, turban@milliyet.com.tr e-mail adresinden ve 0212-505 69 19 no'lu fakstan bize iletebilirsiniz.

Bu araştırmada, üniversitelerde türban yasağının kaldırılma isteği belirgin biçimde ortaya çıkmıştır: Halkın dörtte üçü, üniversitelerde türban yasağı konulmasının karşısındadır. Cinsiyet ve yaş farkı, bu isteğin oranını (yaklaşık yüzde 75) değiştirmemektedir. Eğitim ve sosyal statü durumuna göre yasağın kalkmasını isteyenlerin oranı farklılaşmaktadır. ilkokul mezunlarında yasağın kalkmasını doğru bulanlar yüzde 81 iken, yüksekokul eğitimlilerde bu oran yüzde 55'e inmektedir. Benzer farklılık, yüksek ve dar gelirlilerde de görülmektedir.

Yasağı savunan deneklerin oranı, toplamda yüzde 25; yüksek eğitimlilerde yüzde 45'tir. Kamuoyu önderlerinin büyük çoğunluğu bu yüzde 45'in içindedir. Yüksekokul mezunları arasında, yasağı isteyenler (yüzde 45) ile istemeyenlerin (yüzde 55) sayılarının birbirine yakın bulunması, tartışmanın bugünkü yoğunluğuyla süreceğine işaret etmektedir.

Bugün cevapları yayımlanmakta olan kamu hizmetlileriyle ilgili soru şuydu: "Size hizmet veren bir memurun, kamu hizmetlisinin (hâkim, öğretmen, tapu müdürü, polis vs.) siyasi olarak ne düşündüğünü belli edecek bir görünümde (rozet, işaret, özel bir şapka, türban vs.) hizmet vermesi sizi rahatsız eder mi?" Bu sorunun verileri ilk bakışta şaşırtıcı görülebilir:

TÜRBANLI MEMURA ONAY

Deneklerin yüzde 54'ü bu soruya "Rahatsız etmez" cevabını vermişlerdir. Sanıyorum gerçekte, deneklerin büyük çoğunluğu bu soruyu, "Türbanlı bir memurun hizmet vermesi sizi rahatsız eder mi?" diye algılamışlardır. Gözlemlerimiz de bunu teyit etmektedir.

Aksi halde, sorunun tam anlaşıldığını kabul edersek, halkımızın yarısından çoğunun, polis ve hakimlerin bile, siyasal eğilimlerini belli eden işaretle görev yapmalarını doğru bulacakları

gibi bir sonuçla karşılaşmış oluruz. Bu sonuç, demokraside oldukça deneyimli halkımızın, diğer davranış ve anlayışıyla çelişir. Sorunun "türbanla" sınırlı anlaşıldığı kabul edildiğinde, deneklerin bu soruya da, anketin bütünüyle tutarlı cevaplar verdiği görülür. Dün yayımlanan, "Türbanlı eşlerin resmi törenlere katılması, resmi törenlerin kurallarına uyulması, rejimin zorlanması" gibi sorular karşısında toplam denekler, 40 - 60 aralığında kalarak kümeleşmişlerdir. Şimdi ele aldığımız soruya verilen cevaplar da benzer aralıklardadır: Bir tarafın oranı yüzde 55'e, diğer tarafınki yüzde 45'e yakındır. Eğitim ve gelir düzeyine göre farklılaşma, bu konuda da devam etmektedir. Türbanı laiklik karşıtlığının simgesi olarak görenlerin önemli çoğunluğu (yüzde 76'sı), memurların türban takmasını, "rahatsız edici" bulmuşlardır.

Özetlersem, halkımızın yarından biraz fazlası, memurların türbanlı olmasından rahatsızlık duymayacağını, diğer yarısı rahatsız olacağını söylemektedir. Çünkü, her iki kesimin de çoğunluğu, türbanı siyasal bir işaret saymamaktadır. Bu çoğunluk için türban, saçları örten bir giysidir. İki tarafın azınlığı da "türban"ı, siyasal bir simge sayarak takmakta ve kullanmaktadır.

Tesettür mayosu bana göre değil!

Modern tesettürün temsilcilerinden birine ait bu sözler... Gerekçesi şu: "Eğer suyu hissetmeyeceksem denize neden gireyim?"

AYÇA ATAY İstanbul

Fatih'te bir tesettür mağazasının önünde rastladık ona. Çarşaf ve pardösülülerin arasında daha "modern" bir görüntüsü vardı. İsmi yayımlanmamak koşuluyla sorularımızı yanıtlamayı kabul etti.

Ne zamandır kapalısınız?

1989 yılından beri.

Son dönemde sizin gibi pantolon ve tunik giyenler çoğaldı. Ne diyorsunuz?

Eskiden kapalılara kıyafet yönünden önem verilmiyordu. Ama şimdi kapalıların da giyebileceği kıyafet seçenekleri var. Daha modern şeyler dikilmeye başlandı. Eskiden bu kadar yoktu. O yüzden tekdüze giyiniyordu insanlar.

Makyaj yapıyorsunuz. Tepki almıyor musunuz?

Bazı çevreler tabii tepki gösteriyor. Belki çok doğru değil. Ama insansınız, istiyorsunuz. Doğru olmadığını kabul etsem de güzel görünmek istediğim için yapıyorum.

Çarşafılardan ya da daha klasik kapalılardan ne tür tepkiler alıyorsunuz?

Şimdi onların içerisinde de, kıyafet olarak çarşafılı olup da modern görüğe sahip olan insanlar var. Bunlar zaten pek tepki göstermiyorlar. Ama bazıları tepki gösteriyor. Doğrudan herhangi bir şeyle karşılaşmadım.

Denize girmeyi düşünüyor musunuz?

Sadece kadınların olduğu bir yer olursa.

ÖZEL PLAJA GİDİYORLAR

Var mı böyle yerler?

Sarıyer tarafında bir plaj var. Belli günler sadece kadınlara. Motorlarla götürüyorlar. Orada normal mayo mu giyiliyor?

Nasıl denize gittiğiniz zaman, kıyafetiyle giren de, mayosu bikinisiyle giren de varsa, orada da her türlü var.

Bu tesettür mayoları için ne diyorsunuz?

Pek bana göre değil. Suyu hissetmedikten sonra denize girmenin pek bir anlamı yok.

'Örtünerek saygınlık kazanmak istiyorlar'

Sosyolog Özdalga, "Tesettürü seçenler toplumda prestij kazanmak ve rutin hayatlarını aşan bir amaçları olduğunu göstermek istiyor" diyor

NAKİ ÖZKAN

Daha önce türbanlı öğrenciler üzerine çalışmaları bulunan, İsveç Araştırma Enstitüsü'nde Proje Müdürü olarak Türkiye'nin sorunlarına yönelik geniş çaplı tartışma toplantıları düzenleyen Prof. Dr. Elizabeth Özdalga, ODTÜ'de sosyoloji dersleri veriyor. Özdalga, Türban Dosyası kapsamında sorularımızı yanıtladı:

Türkiye'deki türban sorunu, dini ilgilendiren bir özgürlük sorunu mu?

Türkiye'nin üst elitini de büyük ölçüde kapsayan, radikal laik kesim, tesettür (türban) konusunu herkesten daha iyi bildiğini ve anladığını iddia ediyor. Onlara göre başörtüsü, Siyasi İslam'ın, irticanın ifadesi. Halbuki, tesettürü seçen kadınlar, bunu bir dini vecibe olarak görüyor. Engellendiği zaman da, dinsel özgürlüklerinin zedelendiğini düşünüyorlar.

Dinsel inanç, başörtü sorununun ana boyutudur. Bu problem çözülmedikçe başörtüsü sorunu dini ilgilendiren bir özgürlük sorunu olmaya devam edecektir.

'YABANCI' MUAMELESİ

Türbanın Siyasal İslamı motive eden bir yanı yok mu?

Türkiye'de son otuz yıldır bir İslami hareket oluştu. Başörtüsü de bu hareketin bir parçası. Ancak, İslami hareketler demokratik rejimi tehdit etmedi. MSP ve RP, laik düzeni yıkmaya niyeti taşımadı. AKP için de aynı şey söz konusu. Fakat tesettüre karşı olanlar Türkiye gerçeklerinden daha çok İran, Mısır, Pakistan ve Cezayir'deki radikal grupları örnek gösteriyorlar. Referansları en radikal, en militan hareketler... Türkiye'de bir şariat devleti kurma niyetleri taşıyan gruplar hiçbir zaman destek bulamadı. İslami radikalizmin zemini olmadığı halde, başörtüsünün üzerine bu kadar sert gidilmesini anlamak mümkün değil.

Laik kesimlerin türbana karşı çıkışları size göre anlamlı değil mi?

Bence anlamlı değil. Tesettür, bir dinsel angajmanın ifadesi ama aynı zamanda, tesettürü seçenler kendi çevrelerinde ve toplumda prestij ve saygınlık kazanmak, rutin hayatlarını aşan bir amaçlarının olduğunu göstermek, yükselmek istiyorlar. Türkiye'nin sosyal hareketliliği fazla. Sürekli alt tabakalardan, kırsaldan gelen yeni kuşaklar, yeni orta sınıflar, elit kesimin çıkarlarını ve gücünü tehdit ediyor. Bunların bir kısmı dinsel değerlere daha çok önem veriyor. Başörtü sorununun altında Marksist anlamda bir sınıf mücadelesi yatıyor diye düşünüyorum.

Tesettür bir rejim tehdidiymiş gibi gösterilerek, yeni orta sınıfların güçleri azaltılmak, bir "outsider," "yabancı" unsur muamelesi yapılarak siyasi iktidardan uzak tutulmak isteniyor.

'Peruk takmak çözüm değil...'

Üniversitelerdeki türban yasağını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çözüm bekleyen en ivedi alan üniversiteler. Üniversite eğitiminden yoksun bırakılan kız öğrencilerin sorununa en kısa zamanda bir çözüm getirmek lazım. Çözüm de peruk veya değişik fantezi şapka modellerine göz yumarak değil, özgürlük getirerek olmalı.

Türkiye'de kamuda hizmet verenler türbanlı çalışabilir mi?

Bence hiçbir sakıncası yok. Ama Türkiye'de bu sorun, o kadar derin izler bıraktı ve belli kesimlerde o kadar güçlü tepkiler oluştu ki, bir çözüm ancak bir reform şeklinde yani adım adım gerçekleştirilebilir.

Türbanlı resepsiyon krizlerine ne diyorsunuz?

Bu konuyu çok yadırgıyorum. Hükümet üyelerimiz ve milletvekillerimiz görevi başında ama resmi resepsiyonlara eşleriyle birlikte katılamıyorlar. Tuhaf ve yakışıksız bir durum. Dışarıya karşı otoriter ve hiyerarşik bir Türkiye imajı veriyor.

Devlet baskısı mı, aile baskısı mı?

Çocukların küçük yaşlarda ailesinin inançları ve tutumu doğrultusunda türban takması bir baskı anlamına gelmiyor mu?

Evet, bu konuda topluma bir sorumluluk düşüyor. Böyle bir sorumluluğu ancak özgür toplumlar yerine getirebilir. Aile baskısı mı kötü, devlet baskısı mı? Türkiye'de devlet baskısının azalması lazım ki, toplumun gözetimi altında aile baskısı azalabilsin. Kaldı ki, başörtü konusunda aile baskısı sadece örtmek yönünde değil her zaman. Birçok üniversite öğrencisi tesettür giydikleri için ailelerinin baskılarına da maruz kaldı.

Araştırmanın künyesi

ARAŞTIRMA, 3 - 5 Mayıs 2003 günleri arasında Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde, 38 il ve 128 ilçe ve bunlara bağlı 157 mahalle ve köyde, 18 yaş üstü seçmen nüfusunu temsil eden 927'si kadın, toplam 1881 denekle, hanede yüz yüze görüşme metoduyla gerçekleştirildi. Araştırmanın hata payı, güven sınırları içinde eksi, artı yüzde 2'dir...

YARIN

- Türk halkının yüzde kaçını kendisini muhafazakâr olarak tanımlıyor? AKP seçmenleri arasında "muhafazakâr olmadığını" söyleyenlerin oranı ne?
- Halkın yüzde kaçını hiç namaz kılmıyor?
- Halka göre Türkiye'nin en önemli 3 sorunu...
- Türban sorunu listede kaçınıcı sırada?

Türkiye'nin 3 sorunu

Araştırma sonunda Türkiye'nin ilk 3 sorunu olarak ekonomik kriz, işsizlik ve eğitim ön plana çıktı... Terör, son sıralarda yerini alırken, türban 7'nci sıradaydı

TÜRBAN DOSYASI - 5
TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

Halkın yüzde 31.6'sı düzenli olarak namaz kılıyor.

- Yaş yükseldikçe 'Muhafazakârım' diyenlerin oranında önemli artış görüldü.
- SP seçmeninin yüzde 86,7'si, AKP seçmeninin ise yüzde 45.6'sı düzenli namaz kıldığını söyledi.
- Eğitim ve sosyal statü yükseldikçe namaz kılanların oranında düşüş göze çarpıyor.
- Çalışanların yüzde 19'u düzenli namaz kılıyor, yüzde 25.2'si cuma namazına gidiyor.
- Kürt sorunu, Güneydoğu Anadolu'da yüzde 27.2 ile en önemli 3. sorun.
- Türban sorunu, AKP seçmeninin yüzde 15.3 ile en önemli gördüğü 6. sorundur.
- 1993'te birinci, 1999'da ise en önemli ikinci sorun olan terör, şimdi 12. sırada.
- 1993'te işsizliği en önemli sorun olarak görenlerin oranı yüzde 21'di, şimdi yüzde 62.4.

Tepkilerinizi, turban@milliyet.com.tr e-mail adresinden ve 0212-505 69 19 no'lu fakstan bize iletebilirsiniz.

Denekler "Siz kendinize muhafazakâr diyebilir misiniz?" sorusunu, "muhafazakâr" sıfatına yükledikleri anlama göre cevaplamışlardır. Deneklerin yüzde 16.5'i soruyu anlamadığı, durumunu tanımlayamadığı veya istemediği için cevap vermemiştir. Her 100 denekten 48'i, tümüyle veya kısmen kendini "muhafazakâr" olarak tanımlamış, yüzde 36'sı "Muhafazakâr değilim" demiştir.

Yaş yükseldikçe "Evet" diyenler, eğitim arttıkça "Hayır" diyenlerin oranı yükselmektedir. CHP'lilerin yüzde 65'i, AKP'lilerin yüzde 21'i muhafazakâr olmadığını söylemiştir. Bu oran GP'de 40, DEHAP'lılarda 45, MHP'lilerde 27'dir.

Denekler ekonomik kriz, işsizlik ve eğitim sorununu öne çıkarmaktadırlar. 2000'in başından bu yana; işsizliği, eğitimi ve sağlığı "3 sorun" arasına katanların oranında önemli artış olmuştur. Ekonomi, oranı artmasa da birinciliği korumaktadır. Terör, 1993'te yüzde 77 ile ilk sırada iken, bugün arka sıralarda kalmıştır. Türbanı 3 sorun arasında sayanların oranı, yüzde 2.6'dan (1999) yüzde 9'a yükselmesine rağmen, bu sorun listede 7'nci sıradadır. Araştırmada gözlenen, "türban çoğunluğun sorunu değildir" kanısını, bu soruya verilen cevaplar da desteklemektedir.

Bu araştırmanın ancak bazı sonuçları Milliyet'te yayımlanabilmiştir. Bulguların bir kısmını ve nüfus olarak karşılıklarını, yaklaşık sayılarla özetlemek istiyorum:

DEĞERLENDİRMELER

- 17 yaşından büyük 22 milyon kadının, yaklaşık üçte ikisi, 14 milyonu, evinden dışarıya çıktığında başını bir giysiyle kapamaktadır.
- Başını örten 14 milyon kadının 11 milyonu, başına örttüğü giysiyi "başörtüsü" ya da "eşarp", 800 bini ise "türban" olarak adlandırmaktadır. 2 milyon kadın, "yöresel örtü" ile başını kapattığını, 270 bin kadınıımız çarşafıla örtündüğünü söylemektedir.
- Köy ve kentlerimizdeki 15 milyon hanenin 10 milyondan fazlasında, dışarı çıkarken başını örten en az bir kadın var.
- 4 milyon 500 bin bekâr kadının (Araştırmamızda toplam kadınların yüzde 21'i) 1.5 milyonu başını örtmekte, 3 milyonu örtmemektedir.
- Başını örtenler ve örtmeyenlerin çoğunluğu "türban"ı "sorun olarak" görmemektedir. Yetişkinlerin (42-44 milyon kişinin) en çok 6 milyonu için ülkemizde "türban sorunu" vardır.
- Başını örtme konusunda, eğitim ve gelir düzeyi önemli belirleyicidir. Başın örtülmesine, türbana, resmi törenlere türbanla katılmaya bakış, eğitim ve gelir düzeyine doğrudan bağlıdır.

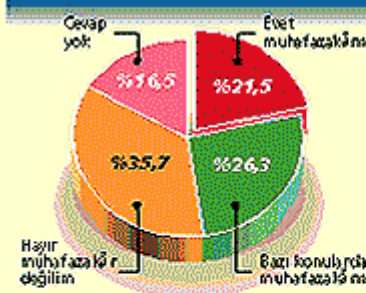
SONUÇ OLARAK...

Her araştırma gibi, yayımladığımız çalışmanın da, hataları ve eksikleri vardır. Bulgular, kesin veriler olarak değil, yaklaşık değerler olarak değerlendirilmelidir. Kabaca söylersem, bu araştırmada varılan sonuçlar, 600-800 bin kişiden fazla olan grupların, çeşitli davranış ve yaklaşım farklılıklarını göstermektedir. Sayıları daha az olan gruplarla ilgili veriler istendiğinde, daha geniş örneklemli araştırmalar yapılmalıdır. A&G yöneticisi Adil Gür ve çalışanları ile araştırmayı yürütenler olarak, bize bu olanağı sağlayan Milliyet gazetesine ve gerçekten yakın ilgi gösteren okuyucularına teşekkür ederiz.

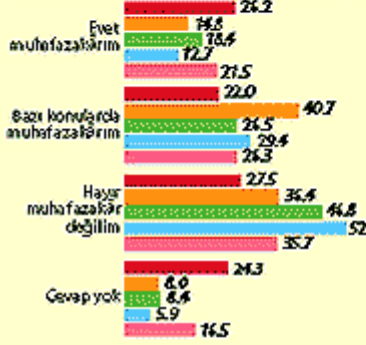
Ekonomik kriz 3 yıldır liste başı

	2003	2001	1999	1993
Ekonomik kriz	74.8	79.1	72.9	61.0
İşsizlik	62.4	45.9	32.9	21.0
Eğitim sorunu	28.0	19.0	4.1	2.0
Yolsuzluklar	16.2	26.9	6.3	5.0
Sağlık sorunu	15.2	7.7	1.6	-
Hak ve özgürlükler	9.5	9.1	4.6	-
Türban sorunu	9.3	3.8	2.6	-
Siyaset / Politikalar	5.3	13.3	4.6	-
Dış borçlar	5.0	-	1.4	3.0
Gelir dağılımındaki adaletsizlik	4.2	5.4	-	-
Kürt sorunu	2.2	-	-	3.0
Terör	0.6	-	37.4	77.0
Diğer	10.5	12.1	5.9	11.0

MUHAFAZAKÂR MİSİNİZ?

Eğitim

Siyasi tercihlere göre

AKP seçmeninin % 20.7'si, CHP seçmeninin % 64.6'sı muhafazakâr değilim diyor!

	İkt. muhafazakâr	İkt. liberal	İkt. sosyalist	Cevap yok
AKP	31.6	31.9	20.7	15.8
CHP	5.7	19.6	64.6	10.1
Genç Parti	15.7	34.8	40.4	9.1
DYP	20.9	28.4	25.4	25.4
DEMİRCİBAŞI DER.	4.5	16.7	45.5	33.3
MHP	19.4	38.9	27.4	14.3
Sağ Üçler	25.0	29.5	29.5	15.9
Sol Üçler	4.3	21.7	65.2	8.7
SADDET	7.3	6.7	20.0	0.0
C.yok/Toplam	21.0	20.6	40.2	18.2

NAMAZ KILAR MİSİNİZ?

Cinsiyet

Kadınlar daha düzenli namaz kılıyor!

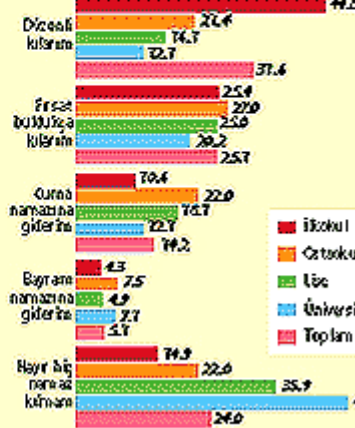
Yaş

Yaş yükseldikçe düzenli namaz kılanların oranı hızla artıyor!

Eğitim

Eğitim yükseldikçe namaz kılanların oranı hızla azalıyor!

Eşim için başımı açabilirim

CHP milletvekili Yıldırım'ın tesettürlü eşi, "Mehmet'in kariyerine zarar verecekse başımı açabilirim" diyor

EZELHAN ÜSTÜNKAYA Ankara

CHP Kastamonu milletvekili Mehmet Yıldırım'ın kendisini Atatürkçü ve hafız olarak tanımlayan başörtülü eşi Asiye Hikmet Yıldırım, "Başörtümü seviyorum ama Mehmet'in kariyerine zarar verecekse duruma göre açarım. Sonuna kadar Atatürkçüyüm. Müslümanlığı yaşıyorsak Atatürk'ün sayesinde yaşıyoruz" dedi. Aile içinde hafızlık yaptığını anlatan Yıldırım, türban ya da başörtüsünün yasak olmaması gerektiğini söyleyerek, "Allah insanlar için yasak koymamış. İsteyen istediğini giymeli. Tartışmalar uykularımı kaçırıyor" diye konuştu.

"Atatürk sayesinde Müslümanlığı yaşıyoruz" diyen Asiye Yıldırım, CHP Genel Başkanı

Deniz Baykal ile zaman zaman bir araya geldiklerini belirterek, "Kendisini kardeşim kadar severim. CHP'den başörtümle ilgili hiçbir baskı ya da rahatsızlık belirtisi gelmedi" şeklinde konuştu.

'ASIL SORUN İŞSİZLİK'

Siyasilerin türban konusunda dikkatli olması gerektiğini belirten Yıldırım, sözlerini şöyle sürdürdü: "İnsanları bölüyor, parçalıyor. Aile içinde bile sorun oluyor. Oysa Türkiye'nin en büyük sıkıntısı işsizlik. İntihar edenleri gördüm, mutsuzluk var Türkiye'de. Aç sefil insanları gördükçe tüylerim diken diken oluyor."

Devir, tüketim devri

"Bir lokma, bir hırka" anlayışının terk edildiğini söyleyen Doç. Yumul'a göre, İslamcılar artık giyime ve güzellik ürünlerine ilgisiz kalamıyor

AYÇA ATAY

Tüketim çılgınlığından İslamcıların da nasibini aldığını savunan Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanı Doç. Dr. Arus Yumul, "Türban Dosyası" kapsamında konuyla ilgili sorularımızı yanıtladı...

Artık frapan makyaj yapan, yırtmaçlı etek ve pantolon giyen yeni bir türbanlı tipi var. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu, bedeninin bir proje olarak algılanmasının sonucudur. Bu algılama, sadece İslami kesimle sınırlı değildir. Bedenini şekillendirme yoluyla kimliği yeniden inşa etme, "geç modernite" olarak tanımlanan bu dönemin bir özelliğidir. "Müslümanlar" da bir adada yaşamıyorlar. Güzellik ürünlerine, giyim kuşama ilgisiz kalamıyorlar.

Cinselliği çağrıştıran bu giyim tarzı, tesettürün temelindeki düşüncelerle örtüşüyor mu?

Dinin bir anlamda 'özelleştiği', kişisel yorumların dini pratikleri etkilediği bir durum söz konusu. Kuran'da ne şekilde örtünüleceği konusunda herhangi bir hükmün bulunmadığını söyleyenlerden tutun, tek tip bir örtünme biçimi olduğunu iddia edenlere kadar geniş bir yorum skalası mevcut. Siz bu yorumlardan yaşam tarzınıza en uygun olanı seçiyorsunuz.

'DİN DE ÖZELLEŞİYOR'

Türbanlı genç kızlar ve delikanlılar arasında cinsellik (ele ele tutuşma, öpüşme) sokaklarda açık olarak yaşanıyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

Bu oldukça normal bir davranıştır. Türbansız genç kızların bu tip hareketleri toplumun bir kesiminde artık sorgulanmaz iken, sadece İslami kesim için sorgulanması mercek altına alınmalıdır.

'Ya açın, ya evde oturun'

ANKARA Milliyet

Eski Diyanet İşleri Başkanı Altıkulaç, türbanla sınava girmek için destek isteyen öğrencilere, "Ya başınızı açın, ya evde oturun" dedi

TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Tayyar Altıkulaç'ı TBMM'de ziyaret eden İlahiyat Fakültesi öğrencileri, final sınavlarına türbanla girmek istediklerini belirterek yardım istedi. Altıkulaç ise öğrencilere duygusal davranmamaları ve başlarını açarak sınava girmeleri telkininde bulundu. "Eylem yapın, hakkınızı arayın, direnin" demenin kendi tarzı olmadığını ifade eden Altıkulaç, "Bu tercihi yapmak durumunda olan öğrenci, benim kızım olsaydı ve bana ne yapması gerektiğini sorsaydı, ona evde oturmasını değil, okumayı tercih etmesini söyledim" diye konuştu. Türbanın kamuoyunda tartışılmasını "sakıncalı" bulduğunu belirten Altıkulaç şunları söyledi:

TAVİZ VERİLMEDİĞİNE GÖRE...

"Doğrudan bireyin tercihi ile ilgili olan başörtüsü konusu ne yazık ki, bu ülkede anlaşılmaz bir sorun haline gelmiştir. Yetkililer, tavizsiz tutumlarını sürdürdüğüne göre öğrenciler, ya başlarını açıp derslere girecekler ya da gidip evlerinde oturacaklar."

Sosyal demokrat ve dindarım

Türkiye'nin "sarmısakçı milletvekili" olarak tanıdığı Mehmet Yıldırım, eşinin başörtü takması, kendisinin ise CHP'den milletvekili olmasını şöyle açıkladı: "Sosyal demokrat dindarım, inançlıyım. Türkiye'nin ve CHP'nin buna ihtiyacı var..." Hz. Muhammed'in de sosyal demokrat olduğunu söyleyen Yıldırım, şöyle devam etti: "Sosyal demokrasi inanç dünyası ile çatışmıyor, çıkışıyor."

ATATÜRK OLMASAYDI...

Atatürk ile Hz. Muhammed arasında çatışma var gibi göstermenin haksızlık olduğunu anlatan Yıldırım, "Hz. Muhammed dünya insanlığı için, Mustafa Kemal Türk halkı için velinimet, Allah'ın lütfu. Mustafa Kemal olmasaydı minarelerimizde ezan okunamayacaktı. O, Türkiye'de cuma hutbesi okuyan ilk devlet başkanı" diye konuştu.

'Arınç da hatalı, protesto eden de'

23 Nisan resepsiyonunda yaşanan krize de değinen Mehmet Yıldırım, resepsiyonun protesto edilmesinin de, Münevver Arınç'ın türbanla katılmak istemesinin de doğru olmadığını belirterek, kamusal alan kurallarına herkesin uyması gerektiğini vurguladı. Türban ve başörtüsünün farklı olduğunu, türbanın siyasal simge olarak kullanıldığını söyleyen Yıldırım, "Asıl beyindeki örtüyle uğraşmalı" dedi.

Araştırmanın künyesi

ARAŞTIRMA, 3 - 5 Mayıs 2003 günleri arasında Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde, 38 il ve 128 ilçeye bağlı 157 mahalle ve köyde, 18 yaş ve üstü seçmen nüfusunu temsil eden 927'si kadın toplam 1881 denekle hanede yüz yüze görüşme metoduyla yapılmıştır.

Örneklemin seçilmesinde çok aşamalı - tabakalı - tesadüfi yöntem, görüşülecek deneklerin belirlenmesinde ise, cinsiyet ve yaş kotası uygulanmıştır.

38 İLDE YAPILDI

Araştırma sonuçları gerek sahada, gerekse bilgisayar ortamında çeşitli kontrollere tabi tutulmuş, elde edilen bulguların tutarlılığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın hata payı güven sınırları içerisinde eksi - artı yüzde 2'dir. Çalışmanın yürütüldüğü 38 il şöyledir: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Sakarya, Samsun, Sivas, Trabzon, Uşak ve Van.

YARIN

- İslamcı yazar Nazife Şişman'ın türban konusundaki çözüm önerisi ne?
- Boğaziçi Üniversitesi'nde öğrenim gören tesettürlü kızlar, neden İslamcı partilere oy vermedi?
- Hollanda İşçi Partisi milletvekili Nebahat Albayrak, oradaki durumu anlattı.

AKP bizi temsil etmiyor"

Zeynep, Meryem ve Selin Boğaziçi'nde okuyor. Selin'in başının açık olması, bu üç genç kızın dostluğuna asla gölge düşürmemiş...

İslamiyetin Türkiye'de en iyi şekilde yaşandığını düşünüyorlar. Kendilerini temsil etmediği için AKP'ye oy vermemişler

TÜRBAN DOSYASI - 6
TARHAN ERDEM Milliyet için yazdı

AYÇA ATAY

BOĞAZİÇİ Üniversitesi'nin güney kampusunda Zeynep, Meryem ve Selin'le tanıştık. Zeynep ve Meryem'in başı kapalı, Selin'in ise açık. Üçü de ekonomi öğrencisi. Selin, Zeynep ve Meryem ile tanıştıktan sonra türbanlılara bakışının değiştiğini anlattı... Zeynep ve Meryem ise iyi ahlaklı olduktan sonra açık ya da kapalı olmanın önemsizliğini vurguladı... Üç arkadaş, türbanla ilgili sorularımızı yanıtladı...

• AKP'lilerin eşleri farklı bir portre çiziyorlar. Emine Erdoğan ya da Hayrünnisa Gül daha stilize bir tesettür uyguluyor gibi.

Z.: Her şeyin değiştiği gibi tesettürde de değişim var. İnsanların baş bağlama şekilleri de değişiyor. Akım oluyor. Moda oluyor.

• Türk kültürüne özgü bir tesettür uygulaması mı bu?

Z.: Şunu kabul etmek lazım: Türkiye İslamiyetin en iyi yaşandığı yer.

• En iyiden neyi kastediyorsunuz?

Z.: İstedığınız gibi yaşayabiliyorsunuz. Gerçi şartlar kısıtlamış olabilir. Üniversitelere başörtüsüyle girilemiyor olabilir. Ama bir de şeriatla yönetildiğini iddia eden ama İslamiyetin özüne aykırı şeylerin yapıldığı ülkeler var. Türkiye'de İslamı doğru algılayan çok insan var.

• İslamiyeti doğru anlamak nedir?

Z.: İslamiyet barışçı bir dindir. Mesela ben dostluk kurarken başı açık, kapalı diye ayırım yapmıyorum. Selin'in başı açık ama 3 yıldır can ciğer arkadaşım.

S.: Ben Zeynep'i ilk kayıt günü tanımıştım. O zaman aile olarak türbanlılara iyi bakmıyorduk. Zeynep ile fikirlerim değişti ama halen AKP'ye sıcak bakmıyorum.

Z.: Ben de oyumu AKP'ye vermedim.

M.: Ben de ...

• Saadet Partisi'ne mi verdiniz?

Z.: Şu anda İslami görüşü temsil eden hiçbir partiye vermedim.

M.: Evet ben ve ailem de öyle.

Z.: Beni temsil etmiyorlar çünkü...

• Onlar kimi temsil ediyor peki?

Z.: Bana avantaj sağlayacak olabilirler ama benim için ekonomi gibi şeyler daha önemli. Yani ülkeyi ne şekilde yönetecekleri...

• Sizin aileniz kapalı mı?

Z.: Annem kapalı.

M.: Kapalı. Annem de, babam da doktor.

• Aile çevrenizde açık olan var mı?

Z.: Annemin arkadaşları arasında açık olan çok. Baba tarafında kapalı çok az.

M.: Baba tarafında hiç yok. Anne tarafının yarısı kapalı.

• Kamuya açık yerlerde el ele tutuşan, öpüşen kapalı çiftler var.

Z.: Ben böyle bir şey yapmam.

S.: Geliri çok iyi olmayan semtlerde bu tarz şeylere rastlayabiliyorsunuz. AKP'nin şöyle bir söylemi vardı: "Biz İslamın burjuva kesimine hitap ediyoruz." O kesimde böyle bir şey olmuyor. Çünkü onlar bilinçli. Artı insanlar ekonomik çıkar elde etmek için tesettürü kullanıyor.

Z.: Diyorum size, erkek arkadaşı için kapanan var. Bu da bir nevi rant.

S.: İslamda gösteriş yasak. Mesela bilezik varsa insanlar özenmesin diye saklıyorsun. Ama bunlar özellikle gösteriyor. Geçen gün güzel bir kadın gördüm. Başı kapalı ama eteği o kadar dar ki, böyle bakakaldım. Orada ya bilinçsizlik var ya da çıkar... Din ile kesinlikle uyumlu değil.

Z.: En önemli şey güzel ahlak. Namaz kılarırsın, fitnecilik yapmazsın. Ahlakı perfect (mükemmel) olmasa bile en azından o yolda gayretli olmalı insan...

Cinsellik evlilikten sonra...

Okula giderken mecburen şal ya da bere taktıklarını anlatan Meryem ve Zeynep'e cinsellikle ilgili görüşlerini de sorduk...

- Gençler arasında cinsellik nasıl yaşanıyor?

Z.: Cinselliğin evlilik sonrası yaşanacak bir şey olduğunu düşünüyorum.

- Ya duygusal ilişki için ne düşünüyorsunuz?

Z.: Erkek arkadaşlarım var. Ama sevgilim yok.

M.: Benim de sevgilim yok. Ama karşıma doğru biri çıkarsa neden olmasın?

Tepkilerinizi, turban@milliyet.com.tr e-mail adresinden ve 0212-505 69 19 no'lu fakstan bize iletebilirsiniz.

Eşler, siyasi şov unsuru olmamalı

Türban konusunda toplumsal uzlaşmanın sağlanması gerektiğini söyleyen Nazife Şişman, "Siyasiler eşlerini bir şov unsuru haline getirmemeli" diyor

BELMA AKÇURA

Boğaziçi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji'de "BM Kadın Politikası" teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlayan Nazife Şişman da türban konusuyla ilgili görüşlerini şöyle aktardı.

Sizce türbanın siyasetteki yeri ne?

Dini vazifelerin kısıtlama olmaksızın uygulanabileceği bir toplumsal düzenlemeden yanayım. Ama Türkiye'de başörtüsü aşırı bir siyasal kutuplaşmanın konusu haline geldi. Öncelikle toplumsal uzlaşmanın sağlanması gerekiyor. Bu meseleyi siyasi bir polemik olmaktan çıkarmak gerekiyor. Siyasiler, eşlerini bir şov unsuruna dönüştürmemesi konusunda hassas davranmalı.

Başbakan'ın da katıldığı MÜSİAD Genel Kurulu ayetle açıldığında, taleplerin sınırı da direnenler açısından önem kazandı. Türbana direnenler, "Türbanı savunanların asıl niyetleri başka" diyor.

Bir genel kurulun ayet okunarak açılmasının, şeriatın ayak sesleri olarak yorumlanması, Türkiye'deki siyasilerin ve rejimin refleksleriyle alakalı. ABD başkanının 'Tanrı' sözünü dilinden düşürmemesini, yeri geldiğinde İncil'den pasajlar okumasını, fundamentalizme hamletmek hiç kimsenin aklına gelmez. Ama Türkiye'de din, reddedilmeye çalışılan bir mirası çağrıştırdığı için, en sıradan dini ritüeller bile tepkilere neden oluyor. Niyet meselesine gelince, toplumsal hayatta niyetler değil, uygulamalar baz alınır.

Sizce türban sorununa en gerçekçi çözüm ne olabilir?

Bir kere kamusal alanın yasaklama ve tanımlamaya dayalı hiyerarşik yapıdan kurtarılması gerek. Bu, bugünkü Türk toplumu için kısa dönemde başarılabilecek bir

husus gibi görünmüyor. Belli bir geçiş dönemi yaşanacağı kesin. Bence bu geçiş döneminde, siyasilerden ziyade toplumsal kesimlerin çabaları belirleyici olacak. Başörtülülerin sosyolojisi yapıldı, başörtüsü karşıtlığının sosyolojisi de yapıldığında karşılıklı masaya oturulabilir diye düşünüyorum.

Türbanlı polis olur mu?

Albayrak, Hollanda'da şu sıralar "Türbanlı polis tarafsız olabilir mi?" tartışmasının devam ettiğini belirterek, "O kadar liberaller ki, polis üniformasına uygun başörtüsü üretmeyi düşünüyorlar" diyor.

'Dini kimlik anayasal hak'

NAKİ ÖZKAN

Hollanda İşçi Partisi Milletvekili Nebahat Albayrak'la, Hollanda'da türban sorununu, dini kimlikli ve laik okulların yapısını, İslam okullarını konuştuk.

Hollanda'da devlet dairelerinde siyasi ve dini sembollerini taşıyarak çalışmak mümkün mü?
Bir devlet memuru boynunda kolaylıkla bir haç işareti taşıyabilir.

Devlet dairelerinde türbanlılar çalışabiliyor mu?

Çalışıyor. Hatta sayıları gitgide artıyor... Türban da anayasada korunan kişisel hak ve özgürlükler alanına giriyor. Örneğin çalışan başörtülü bir avukat var.

'HOLLANDA LİBERAL'

Türbanlı avukat duruşmalara katılabiliyor mu?

Evet, katılabiliyor. Ancak, bu durum, Hollanda'da en çok tartışılan konulardan birisi... "Tarafsızlığın korunması gereken işlerde başörtülü çalışılabilir mi?" diye bir tartışma başladı. Ancak, henüz sonuçlanmış değil. "Tarafsızlığını etkiliyorsa başörtüsüyle çalışılmasın" diye bir görüş var. Örneğin, "Türbanlı polis olabilir mi?" tartışması var. Polisin, bazı olaylarda "Başörtüsünden dolayı tarafsızlığını koruması mümkün olmayabilir" deniliyor. Hollanda, bu konuda oldukça liberal. Polis üniformasına uygun, hatta onun bir parçası olan bir başörtüsü üretilmesi düşünülüyor. Ancak henüz bir sonuç alınmadı. Bu konudaki en somut tartışma ise bir mahkemede oldu. Zabıt kâtibi için başvuran bir türbanlı kız işe alınmayınca mahkemeye başvurdu. Açtığı davayı da kazandı.

Türbanlı yargıç olabilir mi?

Muhafazakâr partiler buna karşı. Örneğin ayrımcılıkla ilgili bir davada, bir Müslümanın türbanlı bir yargıç karşısına çıkması halinde, "Yargının tarafsızlığı ortadan kalkar" diyorlar. Her meslek dalında ayrı bir tartışma var. Mesleğin etkilenip etkilenmediği gerçekçi bir şekilde ele alınıyor.

TÜRBANLI DERS

Okullarda derslere türbanlı olarak girmek mümkün mü?

Türbanlı girilebiliyor. Ancak, türbanla jimnastik dersine girilmek istenmesi üzerine hocalardan, "Dersi ve öğrenciyi engelliyor" diye itiraz geldi. Bu itirazları kabul edildi. Ancak Hollanda'da okulların belli özgürlükleri var. "Okul yönetimleri ve veliler bu gibi sorunları konuşup çözüm bulsunlar" diye bir anlayış var. Genel düzenleme yok.

Hollanda'da laik veya dini inançları olmayan birisi çocuğunu dini bir okula gönderebilir mi?
Gönderebilir. Ama bu okulların kabul etmeme gibi bir hakları var.

Dini okullarla laik okullar arasında ciddi fark var mı?

Verilen eğitim bölgeden bölgeye değişiyor. Büyük şehirlerde fark kalmadı. Dini okullar kapatılmamak için artık semtteki bütün çocukları kabul ediyor. Ama küçük kasaba ve köylerde "Kimliğimize uymuyor" diyerek almayabiliyorlar. Bazı semtlerde "Öğrencilerimizin yüzde 10'u farklı dinden olabilir" diye kota koyanlar oluyor. İşçi Partisi olarak görüşümüz, "Bütün okullar bütün çocukları almalıdır" yönünde. Ama "Kimliğimizle

oynamayın" diye Hristiyan Demokratlar itiraz ediyor.

Hristiyan okulların müfredatı çok mu farklı?

Kimisinde din ön planda değil. Ama bütün dersleri Hristiyanlıkla irtibatlandıranlar da var.

Hollanda'nın sorunu türban değil, çarşaf

İlköğretimde türbanlı öğrenci ve öğretmen olabilir mi?

Olabilir. Ancak, anayasal bir hakkı kullanarak kurulan dini kimliği Hristiyan olan bir okul, başörtülü bir öğrenciyi almayabilir. Çünkü, her kurumun ve insanın kendi kimliğini koruma hakkı var. İslam okulu da, "Benim okulumda başörtüsü olmalı" diyebilir. 11 Eylül'den beri sosyal demokrat partiler özgürlükleri korumaya çalışsa da halktan farklı bir talep var. Muhafazakâr partilerin büyümesi, halkın bu eğilimini gösteriyor. "Biz fazla anlayışlı olduk. Kimliklerini korumak herkesin hakkı ama bu durum topluma entegre olmalarını da engelliyor" diye bir yaklaşım güçlendi. Konuya farklı bir tartışma da karıştı. Türbanla değil çarşafa okula gitmek isteyen birkaç kadın söz konusu oldu. Onların isteğini hiçbir parti kabul etmedi. "Yüz verdik, astar istiyorlar" gibi bir tepki oluştu. İşçi Partisi de yüzün bile görülmediği bu çarşafa ve peçeye karşı çıktı. Müslümanlar zaman zaman görülen çarşaf ve peçeyi de hak ve özgürlükler kapsamına almak istiyorlar. Ancak Hollanda'da okullarda öğrenci ve öğretmenin kimliğinin açık olması şartı aranıyor. "Maske takma yasağı" var. Çarşafa okula gelmesi konusu maske takma yasağı kapsamına alınarak reddedildi.

'Her şey belli bir yere kadar'

AYÇA ATAY

Çamlıca tepesinde kahvelerini içmiş, fal bakıyorlardı. Masaya eğilmiş, belli ki kalp atışlarını hızlandıran mevzulardan bahsediyorlardı. Bizi masalarına davet edip sorularımızı yanıtlamayı kabul ettiler ama iki şartları vardı: Birincisi teybimiz kapalı kalacak; ikincisi ise isimleri yayımlanmayacaktı.

İçlerinde güzelliğiyle dikkat çeken, İmam Hatip Lisesi mezunu. Ünlü bir iç giyim mağazasında çalışıyor. Bu mağazanın "açık" hanımlardan oluşan müşterileri tarafından yadırganıyormuş, hatta bazıları "Güzelsin, niye başını açmıyorsun?" diye soruyormuş. Yaşadıklarını gülümseyerek anlatırken; bu tip şeylerin sorun olmadığını söylüyor. Kızlar Ümraniye'de oturuyor.

Pantolon giyip makyaj yaptıkları için çevrelerindeki çarşaflılardan tepki alıyorlarmış. Çarşaflıların, "pantolon giyen kadının erkeğe özendiğine ve bunun haram olduğuna" inandıklarını anlatıyorlar. Bu tip şeylerden dolayı onlar da çarşaflılara tepki gösteriyor: "İnançlarımız gereği örtündük ama her şey belli bir yere kadar!"

'ÇEMBERİ AŞAMIYORUM'

Adının Canan olduğunu söyleyen ama görüntülenmek istemeyen arkadaşları ise iş yaşamında önünün kesilmesinden dertli. "Muhasebeciyim, kapalı olduğum için şirkette önümü açmıyorlar" diye yakınıyor. Bir Alman firmasına başvurmuş. Şirkete gittiğinde, başörtülü olduğu için kendisine kötü davranıldığını anlatıyor... "Kariyerimde atılım yapmak istiyorum ama kendi küçük çemberimi aşamıyorum" diyor.

YARIN

- Yazar menajerliği yapan Elif Çakır, "Başörtüm barda iş görüşmesi yapmama engel olmaz" diyor.
- İslamcı köşe yazarı Fatma K. Barbarosoğlu, "başındaki örtü ile vücut dili uyuşmayan kız" tanımlamasını nasıl açıklıyor?